

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

Rapport 2020:13

Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Oslo

Jan-Paul Brekke og Audun Fladmoe

© Institutt for samfunnsforskning 2020
Rapport 2020:12

Institutt for samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo

ISBN (trykk): 978-82-7763-687-0

ISBN (digital): 978-82-7763-688-7

ISSN (trykk): 0333-3671

ISSN (digital): 1891-4314

www.samfunnsforskning.no

Innhold

1 Holdninger til innvandring i Oslo	5
Problemstillinger	7
Data og metode	7
Mål på kontakt med innvandrerbefolkningen	9
2 Holdninger til innvandring	13
Innvandringsvolum	13
Er innvandring bra for Norge?	20
Innvandring som trussel mot velferdsstaten	23
3 Integrering	25
Utfordringer med integreringen	27
Bostedsintegrering	29
4 Holdninger til mangfold	34
Integreringsoptimisme eller -pessimisme?	34
Holdninger til religion	37
5 Oppsummering og konklusjon	43
Litteratur	46

1 Holdninger til innvandring i Oslo

Denne rapporten tar utgangspunkt i den nasjonale holdningsundersøkelsen Integreringsbarometeret 2020, men den ser spesielt på holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Oslo. Da vi gjennomførte datainnsamlingen til Integreringsbarometeret i november 2019, trakk vi et ekstra stort utvalg respondenter som var bosatt i Oslo. Det gjør det mulig å sammenligne osloboernes holdninger med holdningene i befolkningen for øvrig. Videre kan vi sammenligne holdninger mellom respondentene som bor i ulike deler av Oslo. Det er godt kjent at det er store forskjeller i blant annet befolkningssammensetning og levekår i hovedstaden (Ljunggren 2017). Spørsmålet vi stiller, er om det også finnes forskjeller i holdningene til innvandring mellom bydelene, og hva som i tilfelle kan bidra til å forklare disse forskjellene.

Det er Integrerings- og mangfoldsdirektoratet som står bak Integreringsbarometeret, som de siste to gangene (2018 og 2020) har vært gjennomført av Institutt for samfunnsforskning. Kantar har stått for datainnsamlingen. I Integreringsbarometeret blir det stilt flere enn 100 spørsmål. Til sammen belyser spørsmålene holdningene til ulike typer innvandring, til integreringsprosesser og utfordringer som er knyttet til nye fellesskap (Brekke, Fladmoe, Wollebæk 2020). Integreringsbarometeret er gjennomført ni ganger, men dette er første gang det gjøres en særskilt analyse av resultatene for Oslo. I denne rapporten trekker vi frem hovedresultatene fra Integreringsbarometeret og ser på holdningene i ulike deler av hovedstaden sammenlignet med holdningene i landet for øvrig.

I tidligere studier av holdninger på dette feltet trekker forskerne særlig frem tre hovedforklaringer på forskjellene i synet på innvandring. Forklaringene er knyttet til (1) økonomi, inkludert den enkeltes økonomiske situasjon (Finseraas, Pedersen og Bay 2016), (2) synet på nasjonal identitet (Aksoy 2011) og til (3) kontakt mellom majoritets- og minoritetsbefolkning (Brekke mfl. 2020). I tillegg til disse hovedforklaringene vet vi at for eksempel kjønn og utdanning henger sammen med holdninger på feltet, der kvinner er mer positivt innstilt enn menn, og de med høy utdanning er mer positive enn dem med lavere utdanning (Hainmuller og Hopkins 2014; Hellevik og Hellevik 2017).

I denne rapporten ser vi spesielt på forskjellene i holdninger som er knyttet til det tredje punktet over, det vil si sammenhengen mellom holdninger og kontakt mellom majoritetsbefolkningen og personer med innvandrerbakgrunn. Dette gjør vi på to måter: for det første ved å undersøke holdningsforskjellene mellom respondenter som bor i bydeler med ulik innvandrerandel, og for det andre ved å undersøke sammenhengen mellom holdninger og personlig kontakt med innvandrere. Som vi beskriver i neste kapittel, er det store forskjeller mellom bydelene i Oslo når det gjelder andelen innbyggere som har innvandrerbakgrunn. De store variasjonene gjør Oslo til en velegnet case for å studere sammenhengen mellom holdninger og kontakt mellom majoritet og minoritet.

I forskningslitteraturen er det grovt sett to konkurrerende hypoteser om hva som skjer i møtet mellom mennesker med ulik bakgrunn. Ifølge *kontakthypotesen* vil kontakt mellom mennesker fra ulike etniske og religiøse grupper redusere etnosentrisk holdninger og bygge økt toleranse, tillit og solidaritet på tvers av gruppene (Allport 1954). Ifølge *konflikthypotesen* vil derimot møter mellom mennesker med ulik bakgrunn kunne føre til økt konkurranse (om knappe ressurser) og dermed et syn på andre grupper som trusler. Dette kan gi tillit og solidaritet innad i egen gruppe, men økt avstand til andre grupper (Blalock 1967). Hvorvidt kontakt- eller konflikthypotesen har mest for seg, vil avhenge av hva man studerer (holdninger, tillit, krig, konflikt osv.), og i hvilken kontekst man studerer det. Den empiriske forskningslitteraturen i Nord-Amerika og Vest-Europa har de siste par tiårene vært særlig opptatt av sammenhengen mellom økt etnisk og religiøs mangfold på den ene siden og tillit og andre former for sosial kapital på den andre. Denne forskningen har gitt en del støtte til konflikt-hypotesen, men har samtidig også understreket at konteksten er helt sentral. For eksempel er det mye som tyder på at konflikthypotesen har sterkere støtte i USA enn i Nord-Europa (Dinesen og Søndersko 2017).

I det første kapitlet presenterer vi først et sett med problemstillinger, samtidig som vi beskriver data og metode. Deretter plasserer vi osloboernes holdninger i forhold til landsgjennomsnittet. Er oslofolk mer eller mindre positive til innvandring enn resten av befolkningen? Dette blir fulgt av en beskrivelse av noen kjennetegn ved bydelene. I de neste tre kapitlene går vi så i dybden på tre hovedområder: holdninger til innvandring, integrering og mangfold. I kapittel 5 oppsummerer vi funnene fra undersøkelsen.

Problemstillinger

Vi ønsker å besvare tre overordnede problemstillinger i denne rapporten. Problemstillingene gir en oversikt og tillater samtidig enkelte analytiske dypdykk.

1. Hva er oslobefolkningens holdninger til innvandring, integrering og mangfold?
2. På hvilke områder skiller oslobefolkningens holdninger til innvandring, integrering og mangfold seg fra holdningene i befolkningen for øvrig?
3. Hvilken sammenheng er det mellom kontakt med innvandrere og holdninger til innvandring?

Data og metode

Datagrunnlaget for denne rapporten er et tilfeldig utvalg på 1800 respondenter som er bosatt i Oslo, og som har deltatt i en større nasjonal undersøkelse om holdningene til innvandring, integrering og mangfold (Integreringsbarometeret 2020, se Brekke mfl. 2020). I alt 4374 personer bosatt i Norge deltok i undersøkelsen, og for å kunne gjennomføre egne analyser i Oslo ble det trukket tilleggsutvalg derfra. Det var et mål at alle bydelene skulle være representert i utvalget. Datainnsamlingen ble gjennomført i november 2019.

Respondentene er trukket fra Kantars nettpanel, som på gjennomføringstidspunktet besto av ca. 40 000 personer som var bosatt i Norge, og som hadde sagt seg villig til å delta i denne typen undersøkelser. Nettpanelet er ikke selvrekruttert; medlemmene rekrutteres tilfeldig, noe som gjør det mulig å trekke sannsynlighetsutvalg (se Brekke mfl. 2020 for detaljer).

Tabell 1.1 viser antall og andel respondenter på bydelsnivå i utvalget og i befolkningen. Tabellen viser at antall respondenter varierer mellom 75 (Bjerke og Stovner) og 152 (Grünerløkka). Ullern er sterkest overrepresentert i utvalget, med 6,4 prosent av respondentene. Reelt sett utgjør Ullern 4,8 prosent av Oslos befolkning, noe som gir et avvik på 1,6 prosentpoeng. Deretter følger bydel Alna, med en overrepresentasjon på 1 prosentpoeng. I motsatt ende ser vi at Gamle Oslo (-1,2), Frogner (-1,1) og Grünerløkka (-1,0) er sterkest underrepresentert i utvalget. For resten av bydelene er avviket mellom utvalget og befolkningen på mindre enn ett prosentpoeng.

Tabell 1.1. Utvalgets og befolkningens fordeling på bydeler i Oslo

	Antall respon- denter	Andel av utvalget	Folkemengde 2019 (16 år og eldre)	Andel av total folke- mengde	Avvik (utvalg – folke- mengde)
Gamle Oslo	131	7,2	47 079	8,4	-1,2
Grünerløkka	152	8,4	52 719	9,4	-1,0
Sagene	114	6,3	38 001	6,8	-0,5
St. Hanshaugen	119	6,6	35 290	6,3	0,3
Frogner	150	8,3	52 665	9,4	-1,1
Ullern	116	6,4	27 102	4,8	1,6
Vestre Aker	135	7,5	39 154	7,0	0,5
Nordre Aker	134	7,4	41 921	7,5	-0,1
Bjerke	75	4,1	25 474	4,6	-0,4
Grorud	77	4,3	22 281	4,0	0,3
Stovner	75	4,1	26 019	4,7	-0,5
Alna	146	8,1	39 585	7,1	1,0
Østensjø	133	7,4	40 197	7,2	0,2
Nordstrand	138	7,6	41 362	7,4	0,2
Søndre Nordstrand	114	6,3	29 962	5,4	0,9

Sammenlignet med befolkningen i Oslo er det en overrepresentasjon av personer med høyere utdanning (67 prosent i utvalget, 50 prosent i befolkningen), og det er en underrepresentasjon av personer med innvandrerbakgrunn (10 prosent i utvalget, 33 prosent i befolkningen). Det er også en overrepresentasjon av eldre over 60 år (46 prosent i utvalget, 21 prosent i befolkningen) og en underrepresentasjon av unge under 30 år (14 prosent i utvalget, 26 prosent i befolkningen).

Vi har to strategier for å bøte på disse skjevhetene. For det første vekter vi i de deskriptive analysene materialet basert på informasjon om kjønn, alder og utdanning. For det andre estimerer vi regresjonsmodeller der vi kontrollerer for kjønn, alder, utdanning og innvandrerbakgrunn.

For en nærmere beskrivelse av gjennomføring og metode viser vi til hovedrapporten fra Integreringsbarometeret 2020 (Brekke mfl. 2020).

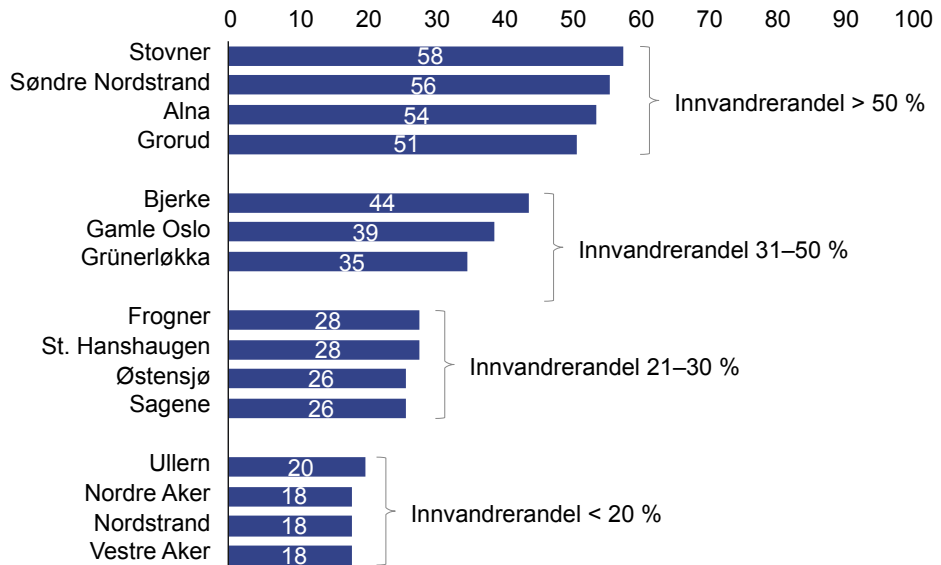

Mål på kontakt med innvandrerbefolkningen

Oslo er det fylket i landet som har høyest andel innvandrere (personer født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre) og etterkommere (født i Norge med to innvandrerforeldre).¹ En av tre av dem som bodde i Oslo i 2019, hadde en slik bakgrunn.² De fylkene som kom nærmest, var Akershus og Buskerud, der en av fem hadde innvandrerbakgrunn. Dette var nær landsgjennomsnittet (18 prosent).

Den tredje problemstillingen spør om sammenhengen mellom kontakt med innvandrerbefolkningen og holdninger til innvandring, integrering og mangfold. Dette måler vi på både kontekst- og individnivå. På kontekstnivå undersøker vi sammenhengen mellom holdninger og andelen innvandrere der man bor, mens vi på individnivå undersøker sammenhengen mellom holdninger og hvor ofte man møter innvandrere. Siden antallet respondenter er begrenset i en del bydeler, har vi konstruert fire bydelsgrupper basert på andelen personer med innvandrerbakgrunn som bor i bydelene. Figur 1.1 viser innvandrerandel i bydelene i Oslo, og hvordan vi har gruppert bydelene i fire bydelsgrupper.

Figur 1.1. Andel med innvandrerbakgrunn (innvandrere og etterkommere) i bydeler i Oslo 2019

1 <https://www.ssb.no/innvbef> (sist besøkt 18.08.2020)

2 De største gruppene i 2020 hadde bakgrunn fra Pakistan (23 000), Polen (16 000), Somalia (15 000) og Sverige (12 000). <https://www.oslo.kommune.no/statistikk/befolkning/landbakgrunn/#gref>

I figur 1.1 ser vi at mens nær seks av ti beboere i bydel Stovner hadde innvandrerbakgrunn, så var det om lag to av ti med innvandrerbakgrunn i bydelene Ullern, Nordstrand, Nordre Aker og Vestre Aker. Det betyr at andelen med innvandrerbakgrunn i de fire nevnte bydelene er omtrent på nivå med andelen med innvandrerbakgrunn i fylkene (gammel inndeling) Akershus, Buskerud, Østfold og Rogaland. I alle bydelene er det personer med innvandrerbakgrunn fra land utenfor Europa som utgjør den største gruppen, fulgt av personer fra Øst-Europa. Men forholdstallet mellom europeiske og ikke-europeiske innvandrere varierer betydelig mellom bydelene. I bydelene Stovner, Søndre Nordstrand, Grorud og Alna har mer enn 75 prosent av dem med innvandrerbakgrunn opprinnelsesland utenfor Europa. Tilsvarende tall for bydelene Frogner, Ullern og Vestre Aker er 40 prosent eller mindre.³

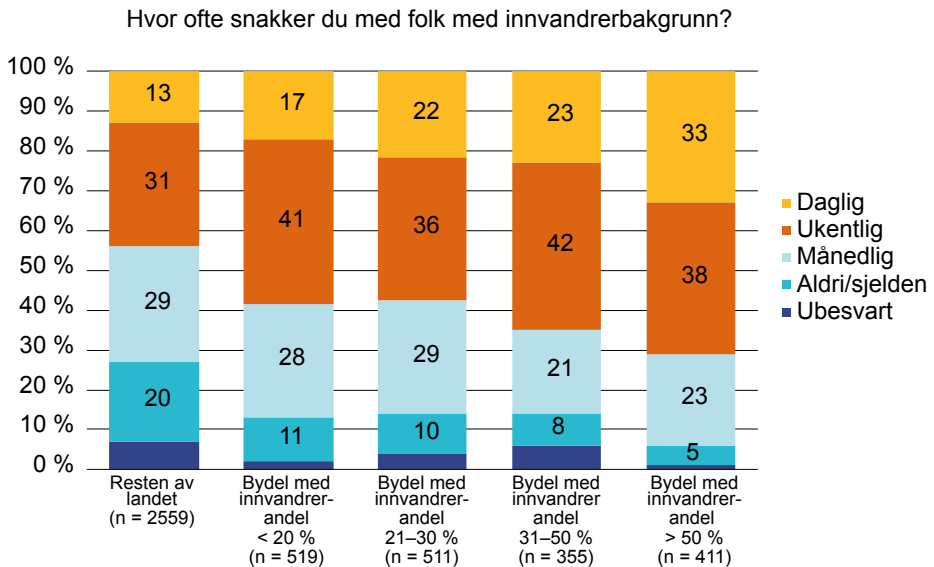
Figuren viser videre hvordan vi skiller mellom fire bydelsgrupper basert på innvandrerandel. Bydelene Stovner, Søndre Nordstrand, Alna og Grorud har alle mer enn 50 prosent innbyggere med innvandrerbakgrunn og utgjør den første bydelsgruppen. Bydelene Bjerke, Gamle Oslo og Grünerløkka (31–50 prosent innvandrerandel) utgjør den andre bydelsgruppen, Frogner, St. Hanshaugen, Østensjø og Sagene (21–30 prosent innvandrerandel) utgjør den tredje bydelsgruppen, mens Ullern, Nordre Aker, Nordstrand og Vestre Aker (mindre enn 20 prosent innvandrerandel) utgjør den fjerde bydelsgruppen.

Det andre målet vi bruker på kontakt, er basert på et spørsmål i undersøkelsen om hvor ofte respondentene har kontakt med personer med innvandrerbakgrunn. Svarskalaen gikk fra daglig til aldri. Figur 1.2 viser kontakthypigheten i de fire bydelsgruppene samt i landet for øvrig.

---

³ <https://www.oslo.kommune.no/statistikk/befolkning/landbakgrunn/#gref>

Figur 1.2. Hyppighet i kontakt med personer med innvandrerbakgrunn, etter bydelsgruppe

I figur 1.2 ser vi at kontakten med personer med innvandrerbakgrunn er hyppigst i de mest innvandrer-tette bydelene. Til sammen 71 prosent av innbyggerne i disse bydelene har kontakt daglig (33 prosent) eller ukentlig (38 prosent) med en person med innvandrerbakgrunn. Deretter følger respondenter som bor i de nest mest innvandrer-tette bydelene (65 prosent har kontakt minst ukentlig). I de to bydelsgruppene med færrest innbyggere med innvandrerbakgrunn er det ingen forskjeller når det gjelder andelen som har minst ukentlig kontakt (58 prosent), men i de minst innvandrer-tette bydelene er det færre som har kontakt daglig.

Samtidig viser figuren at befolkningen i samtlige bydelsgrupper i Oslo har hyppigere kontakt med personer med innvandrerbakgrunn enn befolkningen i resten av landet.

Det er viktig å understreke at analysene i dette notatet ikke gir grunnlag for å konkludere at *mer* kontakt fører til *mer* positive eller *mer* negative holdninger. Snarere kan denne analysen si noe om *sammenhengen* mellom kontakt og holdninger. Årsaken til dette er at datagrunnlaget er en tverrsnittundersøkelse, det vil si at dataene er samlet inn på ett tidspunkt. Det er ikke tilfeldig hvem som bosetter seg hvor, og hvem som har kontakt med hvem. Når det vises til positive sammenhenger mellom kontakt og holdninger, behøver ikke dette å bety at det

er kontakten i seg selv som er hovedårsaken til (mer) positive holdninger. Det kan også være slik at de som bosetter seg i et innvandretett område, og som har mye kontakt med innvandrere, hadde mer positive holdninger fra før.

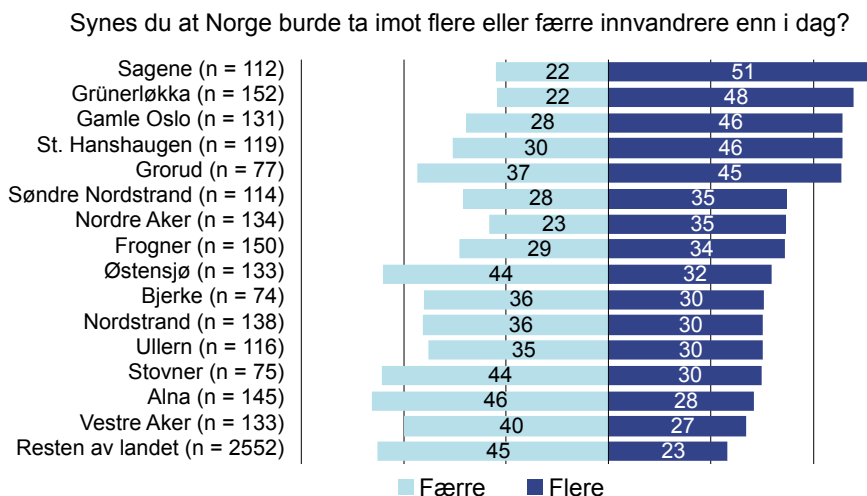
2 Holdninger til innvandring

Hvordan stiller befolkningen i Oslo seg til innvandring? I dette kapitlet beskriver vi hvilke holdninger osloboerne har til antall innvandrere og til ankomster av ulike kategorier av innvandrere. Vi sammenligner holdningene som respondenter bosatt i Oslo har, med holdningene til respondenter som bor i andre deler av landet. I tillegg til at vi ser på synet på antall og typer innvandrere, kommenterer vi også osloboernes grunnleggende innstilling til innvandring – om de mener denne i hovedsak er bra eller dårlig for landet.

Innvandringsvolum

Vi stilte først et generelt spørsmål om innvandringsvolum til respondentene: «Synes du Norge bør ta imot flere eller færre innvandrere enn i dag?» (se figur 2.1).

Figur 2.1. Holdning til innvandringsvolum etter bydel i Oslo og landsgjennomsnitt, prosent. Rangert etter andel som mener at Norge burde ta imot flere

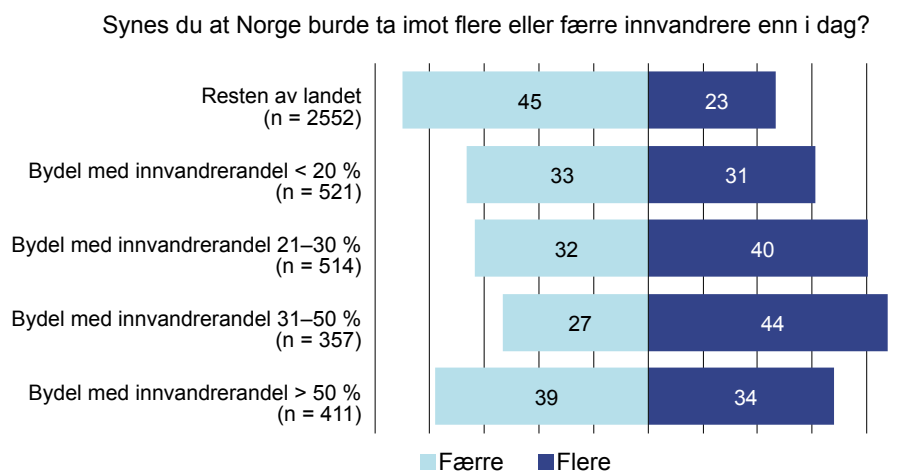

MERKNAD: Svaralternativene var «betydelig flere enn i dag», «noen flere enn i dag», «verken flere eller færre», «noen færre» og «betydelig færre». I figuren er de to første og de to siste alternativene slått sammen mens midtkategorien er fjernet.

I figur 2.1 ser vi at det er en viss variasjon mellom bydelene når det gjelder hvor mange innvandrere respondentene mener Norge burde ta imot. De bydelene der flest ønsker flere innvandrere, er Sagene, Grünerløkka, Gamle Oslo, St. Hanshaugen og Grorud. I disse bydelen er det mellom 45 og 51 prosent som synes Norge bør ta imot flere enn i dag. I andre enden av skalaen finner vi Vestre Aker, Alna, Stovner, Ullern, Nordstrand, Bjerke og Østnesjø. Her er det mellom 27 og 32 prosent som velger alternativene «noen flere enn i dag» eller «betydelig flere enn i dag». Nederst i figur 2.1 ser vi at til tross for denne variasjonen mellom bydelene, så er det en høyere andel i samtlige bydeler som synes det bør komme flere innvandrere enn i landet for øvrig (23 prosent).

Figur 2.2 tydeliggjør sammenhengen mellom innvandrерandel der man bor (se forrige kapittel for beskrivelse av inndelingen) og holdninger til innvandringsvolum.

Figur 2.2. Holdning til innvandringsvolum etter bydelsgruppe i Oslo og landsgjennomsnitt, prosent «flere» og «færre»

MERKNAD: Svaralternativene var «betydelig flere enn i dag», «noen flere enn i dag», «verken flere eller færre», «noen færre» og «betydelig færre». I figuren er de to første og de to siste alternativene slått sammen mens midtkategorien er fjernet.

I figur 2.2 ser vi at skepsisen til å ta imot flere innvandrere er sterkest i de bydelene som allerede har flest (mer enn 50 prosent) og færrest innbyggere med innvandrerbakgrunn (færre enn 20 prosent). Respondentene som bor i bydelene som ligner mest på gjennomsnittet i Oslo som helhet (21–30 prosent og 31–50 prosent innvandrерandel), er mest positive til å ta imot flere innvandrere. Igjen ser vi imidlertid at landsgjennomsnittet er mer restriktive, med færre som er

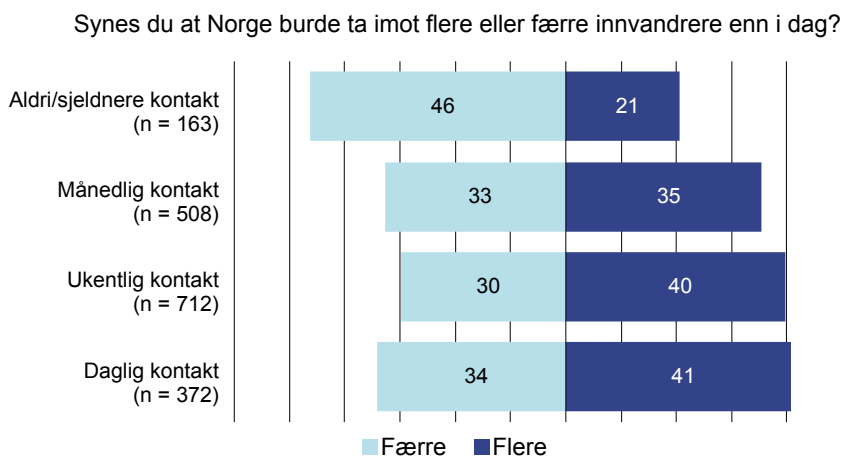
positive til å øke antall ankomster (23 prosent), og flere som er negative (45 prosent).

Man kunne tenke seg at disse resultatene blir påvirket av om respondentene selv har innvandrerbakgrunn eller ikke. Respondenter med innvandrerbakgrunn er litt mer positive til å ta imot flere innvandrere enn det respondenter uten slik bakgrunn er, men mønsteret i figur 2.2 endrer seg ikke nevneverdig om vi utelater respondentene med innvandrerbakgrunn.

Det kan være ulike mekanismer som forklarer hvorfor personer som er bosatt i de mest og minst innvandrer-tette områdene, uttrykker en sterkere skepsis til å ta imot flere innvandrere. Én hypotese er at innbyggerne i de mest innvandrer-tette bydelene mener nivået er høyt nok som det er. Det kan være mange ulike grunner til at man mener dette, for eksempel endringer i omgivelsene og konkrete erfaringer i møter med innvandrere. I bydelene med lav innvandrerandel kan en mulig forklaring være at innbyggerne i utgangspunktet er mer innvandringskritiske, og at dette er en av grunnene til at de har bosatt seg i et område med få innvandrere.

Hvordan ser mønsteret ut hvis vi undersøker betydningen av faktisk kontaktmønster? Figur 2.3 viser svarfordelingen på holdninger til innvandringsevolum blant respondenter bosatt i Oslo, etter hvor ofte de har kontakt med personer med innvandrerbakgrunn.

Figur 2.3. Holdning til innvandringsevolum etter kontakt med personer med innvandrerbakgrunn, prosent «flere» og «færre». Respondenter i Oslo

MERKNAD: Svaralternativene var «betydelig flere enn i dag», «noen flere enn i dag», «verken flere eller færre», «noen færre» og «betydelig færre». I figuren er de to første og de to siste alternativene slått sammen mens midtkategorien er fjernet.

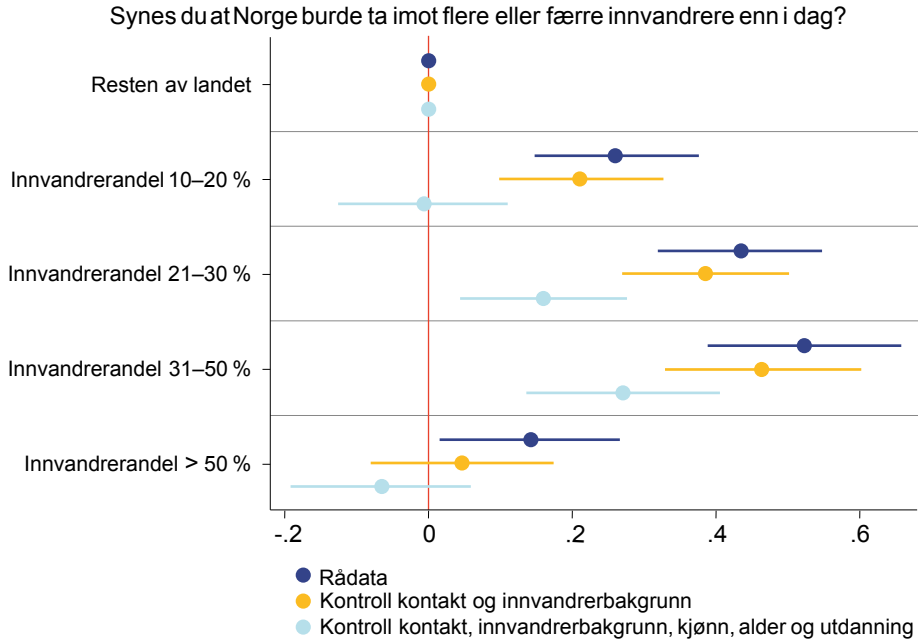
Figuren viser at kontakt har betydning for holdningene til innvandringsvolumet, men at hovedskillet går mellom dem som har kontakt minst månedlig, og dem som sjeldnere eller aldri har kontakt med innvandrere. Blant dem som har kontakt månedlig, ukentlig eller daglig, er «opinionsbalansen» positiv: andelen som ønsker flere innvandrere, er litt høyere enn andelen som ønsker færre innvandrere. Blant dem som sjeldnere eller aldri har kontakt med innvandrere, er imidlertid opinionsbalansen tydelig negativ. I denne gruppen svarer 21 prosent at de ønsker at Norge skal ta imot flere innvandrere, mens 46 prosent svarer at Norge bør ta imot færre innvandrere.

Holdningsmønsteret endres heller ikke her hvis vi fjerner respondentene med innvandrerbakgrunn fra analysen.

Skyldes forskjellene vi observerte mellom bydelsgruppene, ulik kontakthyp-pighet mellom personer som er bosatt ulike steder? Eller skyldes forskjellene vi observerer mellom ulike bydelsgrupper og forskjellene fra befolkningen ellers i landet, at befolkningssammensetningen er ulik langs andre sosiodemografiske kjennetegn? Utdanningsnivået er for eksempel høyere i Oslo enn andre steder, og høyt utdannede er generelt mer positive til innvandring enn lavt utdannede (Brekke mfl. 2020). For å undersøke om forskjellene mellom bydelsgrupper og mellom Oslo og resten av landet skyldes ulikt kontaktmønster og ulike kjenne-tegn ved befolkningen, har vi gjennomført regresjonsanalyser der vi kontrollerer for kontakthyp-pighet og (eventuell) innvandrerbakgrunn, i tillegg til kjønn, alder og utdanning. Dersom forskjellene bydelsgruppene imellom og mellom bydelsgruppene og resten av landet reduseres når vi kontrollerer for disse vari-able, er det en indikasjon på at holdningsforskjellene (delvis) kan forklares av ulikt kontaktmønster og ulik befolkningssammensetning.

Figur 2.4. Holdning til innvandringsvolum i bydeler i Oslo, gruppert etter andel innvandrere, avvik fra landsgjennomsnittet med og uten kontroll av kjønn, alder, utdanning, innvandrerbakgrunn og kontakt. Økt tendens til å svare «flere» med avvik til høyre i figuren

I figur 2.4 ser vi resultatene fra tre regresjonsmodeller. Referansekategorien (vertikal linje) er respondentene som er bosatt utenfor Oslo, og jo lenger til høyre symbolene er plassert i figuren, jo større er forskjellen i holdninger (mer positive til å ta imot flere innvandrere) mellom personer som er bosatt i ulike bydelsgrupper i Oslo, og personer som er bosatt i andre deler av landet. De blå prikkene viser forskjellene når vi ikke kontrollerer for noe, altså tilsvarende forskjeller som i figur 2.4.⁴ Prikkene bekrefter at respondentene som er bosatt i Oslo, er mer positive enn respondentene som er bosatt utenfor Oslo, til at Norge burde ta imot flere innvandrere. De som bor i bydeler med middels høy innvandretetthet, 21–50 prosent innvandrerandel, er mest positive.

De gule symbolene viser forskjellene mellom bydelsgruppene og resten av landet når vi kontrollerer for kontakthypighet og innvandrerbakgrunn. Når vi tar hensyn til disse faktorene, er ikke lenger forskjellen mellom de mest innvandretette bydelene og resten av landet statistisk signifikant (konfidens-

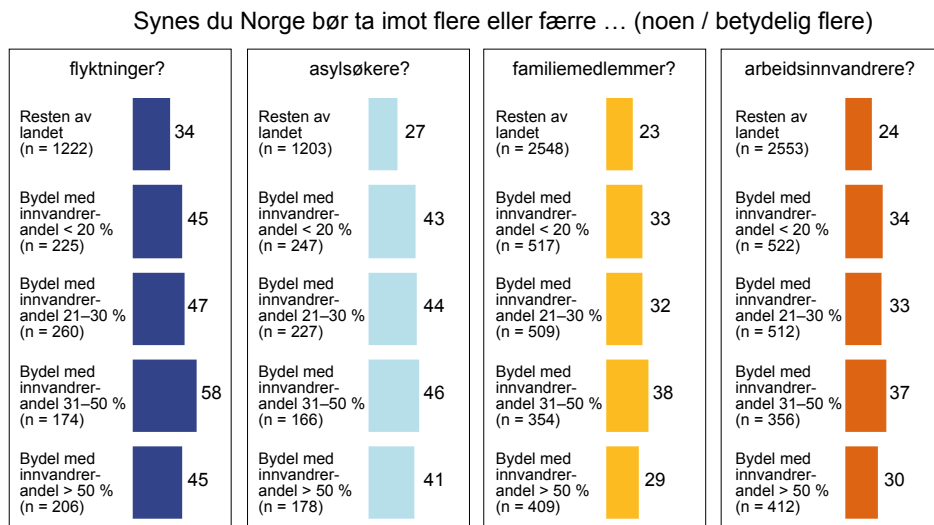
4 Strekene representerer 95 prosent konfidensintervall.

intervallet overlapper med referansekategorien), men utover det endres estimatene bare marginalt.

Dette indikerer at forskjeller i kontakthyppheten ikke forklarer veldig mye av forskjellene vi observerer bydelsgruppene imellom og mellom Oslo og resten av landet. I stedet ser vi at forskjellene i befolkningssammensetning har mer å si. Når vi i tillegg til kontakthypphetet og innvandrerbakgrunn kontrollerer for kjønn, alder og utdanning (lyseblå symboler), ser vi at forskjellene mellom respondentene som er bosatt i ulike bydelsgrupper, og mellom de som bor i og utenfor Oslo, reduseres betydelig. Når vi tar hensyn til alle disse faktorene, er det ikke statistisk signifikante forskjeller mellom respondentene som er bosatt i de mest og de minst innvandrer-tette bydelene i Oslo, og respondentene som er bosatt utenfor Oslo (konfidensintervallene overlapper med referansekategorien). Respondentene som er bosatt i bydelene med 21–50 prosent innvandrere, er fortsatt litt mer positive, men de skiller seg ikke lenger like tydelig ut. Dette indikerer at forskjellene vi observerer mellom folk som er bosatt i ulike bydeler, og mellom folk som bor i og utenfor Oslo, i større grad skyldes ulik befolkningssammensetning enn ulik kontakthypphetet.

«Innvandrere» er en grov kategori, og vi stilte også spørsmål om ulike undergrupper av innvandrere.

Figur 2.5. Holdning til innvandringsvolum i bydeler i Oslo, etter kategori innvandrere, prosent som har svart «noen» eller «betydelig flere».
Etter innvandrerandel i bydelen

MERKNAD: Respondentene ble delt tilfeldig i to grupper, der den ene halvparten fikk spørsmål om flyktninger, og den andre halvparten fikk spørsmål om asylsøkere.

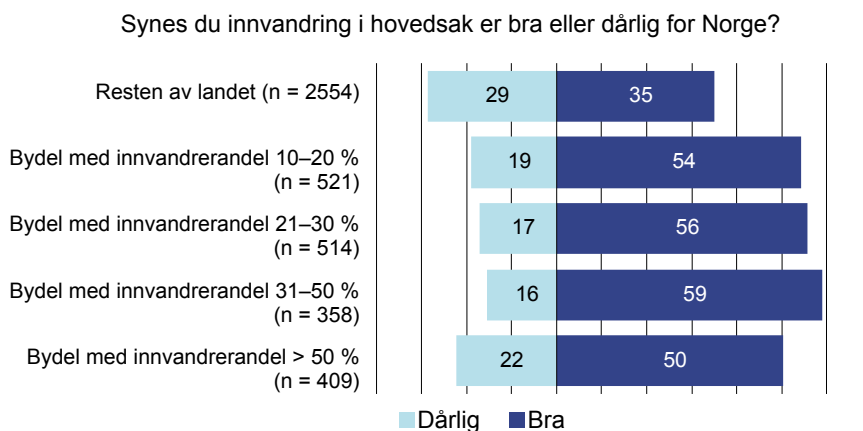
I figur 2.5 ser vi svarene fra osloboerne på spørsmålene om de synes Norge bør ta imot flere eller færre flyktninger, asylsøkere, familiemedlemmer og arbeidsinnvandrere. I figuren ser vi at bydelene med den nest høyeste innvandrerandelen, det vil si mellom 31 og 50 prosent, var mest villige til å ta imot flere innvandrere i alle kategorier. Samtidig ser vi at det er relativt små forskjeller mellom bydelene med høy og bydelene med lav innvandrerandel i synet på de ulike gruppene. Unntaket er spørsmålet om å ta imot flere flyktninger. Her var det en forskjell på mer enn 10 prosentpoeng mellom respondentene fra bydelene med den nest høyeste andelen innvandrere (58 prosent ønsket flere flyktninger) og de andre bydelsgruppene (45–47 prosent ønsket flere flyktninger).

Det tydeligste mønsteret i figur 2.5 er uansett at respondentene i Oslo er mer positive til å ta imot alle typer innvandrere enn respondentene som er bosatt i resten av landet. Dette gjelder spesielt flyktninger og asylsøkere, men også familiemedlemmer og arbeidsinnvandrere.

Er innvandring bra for Norge?

I tillegg til synet på antall innvandrere og innvandrerere i ulike kategorier er det viktig å kjenne til hva befolkningen tenker om konsekvensene av innvandringen. Er innvandring i hovedsak bra eller dårlig for Norge? Figur 2.6 viser andelen som mener at innvandring er henholdsvis bra og dårlig, etter bydelsgruppe.

Figur 2.6. Holdning til om innvandring er bra eller dårlig. Bydelsgrupper i Oslo og resten av landet

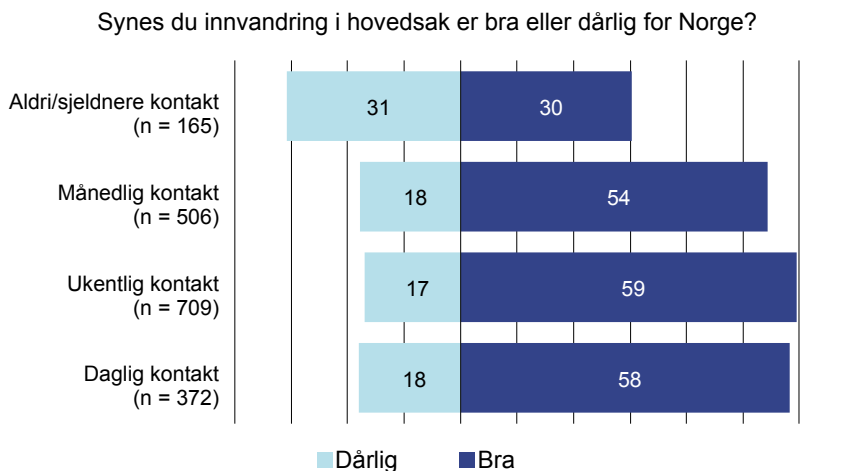
MERKNAD: Svaralternativene var «meget bra», «ganske bra», «verken bra eller dårlig», «ganske dårlig» og «meget dårlig». I figuren er de to første og de to siste alternativene slått sammen mens midtkategorien er fjernet.

Som med innvandringsvolumet ser vi at en større andel i alle bydelsgruppene i Oslo enn i resten av befolkningen mener at innvandring i hovedsak er bra for Norge. Det er også færre i Oslo som mener at innvandring er dårlig for landet. Igjen ser vi en tendens til at respondentene som bor i de mest og i de minst innvandretette bydelene, er litt mer kritiske enn respondentene som bor i bydelsgruppene med en innvandrerandel nærmere gjennomsnittet i byen. Igjen finner vi de mest positive respondentene i de nest mest innvandretette bydelene (31–50 prosent innvandrere), der 59 prosent svarer at innvandring i hovedsak er bra, mens 16 prosent svarer at innvandring i hovedsak er dårlig. I de mest innvandretette bydelene er tilsvarende tall 50 og 22 prosent.

Vi finner også et lignende mønster som tidligere når vi undersøker betydningen av kontakthypighet (figur 2.7). Hovedskillet går mellom dem som har månedlig, ukentlig eller daglig kontakt med innvandrere på den ene siden, og dem som har sjeldnere eller aldri kontakt med innvandrere på den andre. Mens

58 prosent av dem med daglig kontakt svarer at innvandring i hovedsak er bra for Norge, er det tilsvarende tallet 30 prosent blant dem som sjeldnere eller aldri har kontakt.

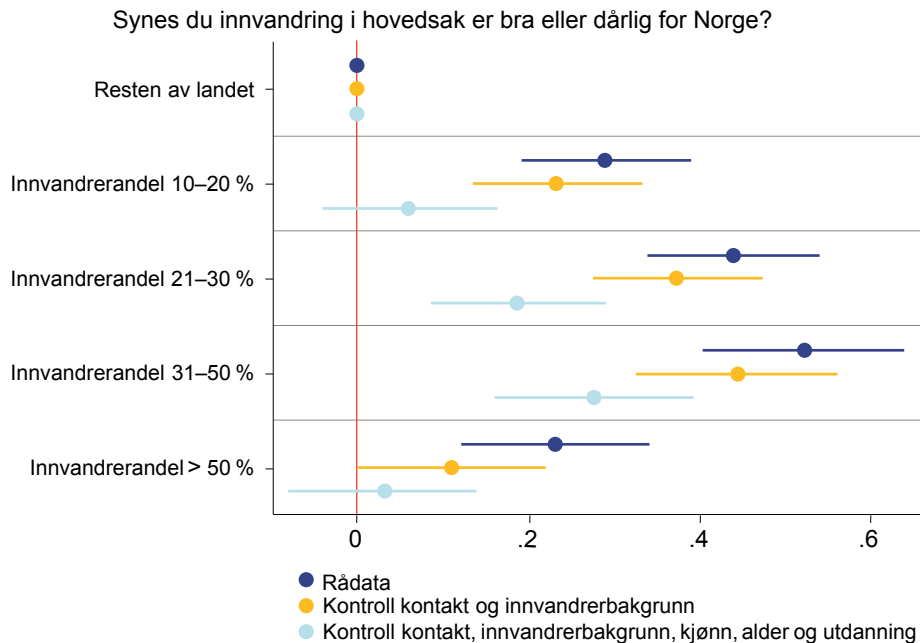
Figur 2.7. Holdning til om innvandring er bra eller dårlig. Etter kontakt med personer med innvandrerbakgrunn. Respondenter bosatt i Oslo

MERKNAD: Svaralternativene var «meget bra», «ganske bra», «verken bra eller dårlig», «ganske dårlig» og «meget dårlig». I figuren er de to første og de to siste alternativene slått sammen mens midtkategorien er fjernet.

Med andre ord ser vi en ganske lik sammenheng mellom innvandrerandel, kontakthypighet og holdninger, uavhengig av om vi spør om innvandringsvolum eller om innvandring i hovedsak er bra. Finner vi også det samme når det gjelder betydningen av andre kjennetegn ved respondentene? Figur 2.8 viser resultater fra regresjonsanalyser tilsvarende som over, der vi først kontrollerer for kontakthypighet og innvandrerbakgrunn (lyseblå symboler) og deretter legger til kjønn, alder og utdanning.

Figur 2.8. Holdning til innvandring i bydeler i Oslo. Etter innvandrerandel. Sammenlignet med landsgjennomsnitt. Før og etter kontroll av kjønn, alder, utdanning, innvandrerbakgrunn og kontakt

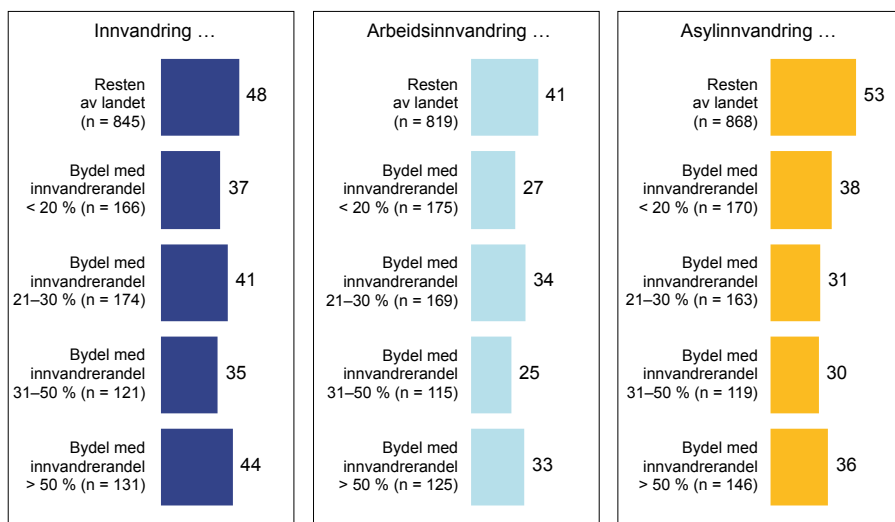
Figur 2.8 viser et ganske likt mønster som det vi så over på spørsmålet om innvandringsvolum. Når vi kontrollerer for kontakthypighet og respondentenes innvandrerbakgrunn, reduseres forskjellene mellom bydelsgruppene og resten av landet noe, men bare marginalt. Når vi i tillegg kontrollerer for respondentenes kjønn, alder og utdanning, reduseres imidlertid forskjellene tydelig. Igjen ser vi at det ikke lenger er statistisk signifikante forskjeller mellom bydelene der innvandrerandelen er lavest (10–20 prosent) og høyest (over 50 prosent) og resten av landet når vi tar hensyn til befolkningssammensetningen. En viktig forklaring på holdningsforskjellene mellom respondentene som er bosatt i Oslo, og respondentene som er bosatt i andre deler av landet, er altså at befolkningssammensetningen er ulik. Det er særlig utdanningsnivået som skiller: Oslo har en større andel innbyggere med høyere utdanning, og høyere utdanning er korrelert med et mer positivt syn på innvandring.

Innvandring som trussel mot velferdsstaten

I hovedrapporten fra Integreringsbarometeret 2020 beskrev vi en rekke holdninger i befolkningen rundt innvandring som bidrag til eller trussel mot ulike samfunnsområder (Brekke mfl. 2020). Respondentene ble blant annet bedt om å ta stilling til påstanden om at «innvandring er en trussel mot den norske velferdsstaten». Spørsmålet har vært stilt en rekke ganger tidligere i Integreringsbarometeret, men under datainnsamlingen i 2019 delte vi i tillegg utvalget tilfeldig i tre like store grupper, der den ene gruppen fikk det generelle spørsmålet om «innvandring», mens to andre grupper fikk spørsmål om henholdsvis «arbeidsinnvandring» og «asylinnvandring» er en trussel mot den norske velferdsstaten. På den måten kan vi undersøke effekten av ulike innvandringstyper. Hvordan skiller osloboerne seg fra resten av befolkningen på dette spørsmålet?

Figur 2.9. Svarfordeling på påstanden om at «innvandring er en trussel mot den norske velferdsstaten», bydelsgrupper i Oslo og i resten av landet. Tre kategorier innvandrere. Etter innvandringsandel i bydelen. (Passer godt / ganske godt, passer ganske dårlig / meget dårlig)

... er en trussel mot den norske velferdsstaten (Passer helt / passer ganske godt)

MERKNAD: Respondentene ble delt tilfeldig i tre grupper, der en tredjedel fikk spørsmål om innvandring generelt, en tredjedel fikk spørsmål om arbeidsinnvandring, og en tredjedel fikk spørsmål om asylinnvandring.

I figur 2.9 bekreftes igjen bildet av osloboerne som mer positivt innstilt til innvandring enn resten av befolkningen. Andelen som mener at innvandring er en trussel mot velferdsstaten, er høyere blant respondentene som er bosatt utenfor Oslo, enn i Oslo. Forskjellen er særlig stor blant de respondentene som fikk

spørsmål om asylinnvandring, men er også tydelig blant dem som fikk spørsmål om innvandring generelt og om arbeidsinnvandring.

Innvandrerandelen i bydelene gir litt ulike utslag, og dette gjelder særlig respondentene som er bosatt i de minst innvandrer-tette bydelene. På spørsmålet om innvandring generelt eller arbeidsinnvandring spesielt er en trussel mot velferdsstaten, er respondentene som bor i disse bydelene (sammen med dem som bor i bydelene med 31–50 prosent innvandrere), *minst* tilbøyelige til å støtte påstanden. Bildet snus når vi spør om asylinnvandring. På dette spørsmålet er respondentene som bor i de minst innvandrer-tette (sammen med dem som bor i de mest innvandrer-tette) områdene *mest* tilbøyelige til å svare at denne type innvandring er en trussel mot velferdsstaten.

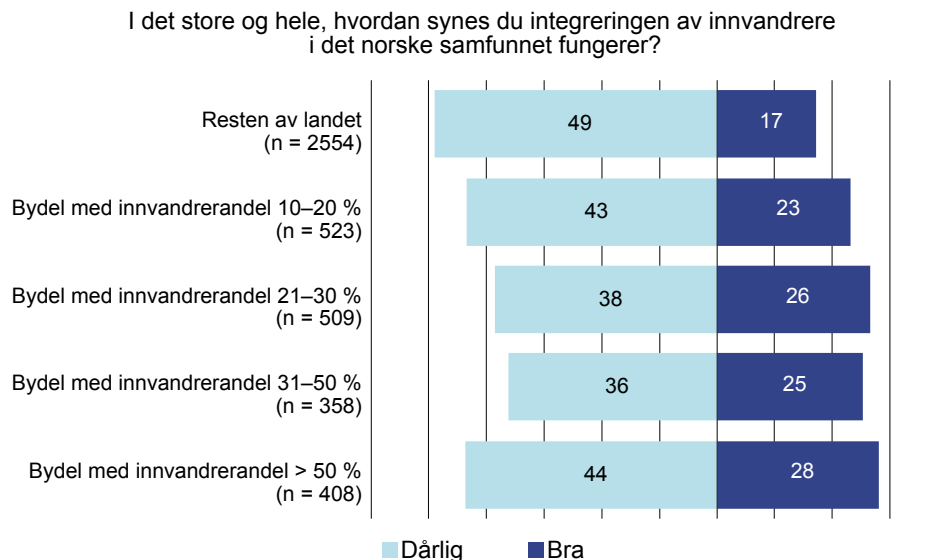

3 Integrering

Integrering betegner både en prosess, noen blir integrert, og et utfall, noen som er integrert. På samme vis er integrering også både et politisk tiltak og en politisk målsetting: Innvanderne skal integreres i det norske samfunnet, og det er viktig at de blir integrert, at de blir en del av samfunnet. I dette kapitlet undersøker vi hvordan osloboerne stilte seg til spørsmål knyttet til integrering, hvordan de skiller seg fra resten av befolkningen, og om det er en sammenheng mellom holdningene til integrering og kontakt med personer med innvandrerbakgrunn.

Figur 3.1 viser andelen som svarte at integreringen går meget eller ganske bra, og andelen som mener at integreringen går meget eller ganske dårlig, etter hvilken bydelsgruppe respondentene bor i, og sammenlignet med resten av landet. Figuren viser at osloboerne mener at det går bedre med integreringen enn folk ellers i landet. I alle bydelsgruppene svarer mellom 23 og 25 prosent at integreringen går meget eller ganske bra, mens 17 prosent svarer det samme blant respondenter som bor utenfor Oslo. Likevel er det, som vi har vist i Integreringsbarometeret tidligere (Brekke mfl. 2020), viktig å merke seg at det uttrykkes en betydelig skepsis til hvor godt integreringen går. Både blant respondentene som er bosatt i Oslo, og i landet for øvrig er det en større andel som mener at integreringen går dårlig, enn som mener den går bra. Opinionsbalansen er med andre ord negativ.

Figur 3.1. Holdning til hvordan det går med integreringen i Norge. Svaralternativer meget/ganske bra, meget/ganske dårlig. Verken eller er utelatt. Etter bydeler gruppert etter innvandrерandel

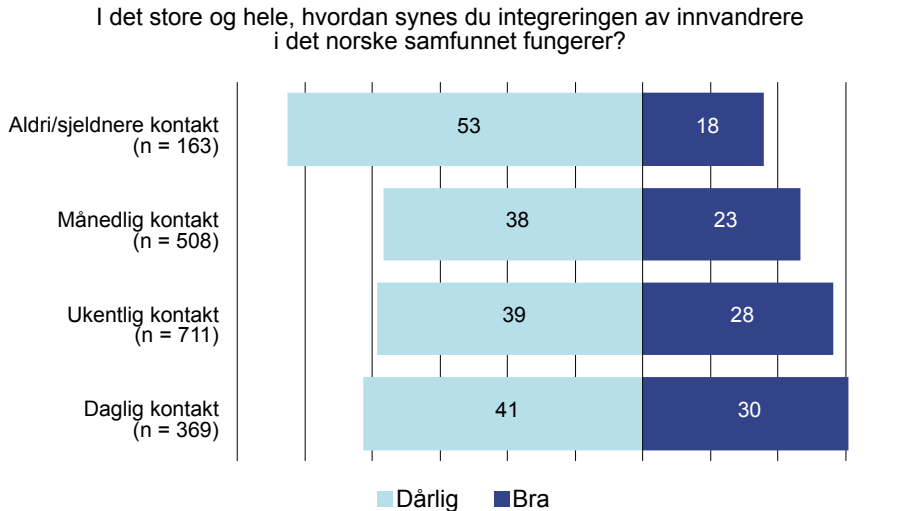

MERKNAD: Svaralternativene var «meget bra», «ganske bra», «verken bra eller dårlig», «ganske dårlig» og «meget dårlig». I figuren er de to første og de to siste alternativene slått sammen mens midtkategorien er fjernet.

I likhet med spørsmålene om innvandring ser vi et mønster der respondentene som er bosatt i bydelene med middels høy innvandrерandel (21–50), er de mest positive, målt ved opinionsbalanse. I disse bydelene svarte 25–26 prosent at de synes integreringen går godt, mens 36–38 prosent svarte at integreringen går dårlig. I de mest og minst innvandrertette bydelene er andelen som svarte at integreringen går bra, ganske lik, men andelen som mener integreringen går dårlig, er høyere (43–44 prosent). Sammenlignet med resten av befolkningen har uansett osloboere i alle bydelsgruppene jevnt over et mer positivt syn på hvordan integreringen går.

Figur 3.2 viser sammenhengen mellom kontakthypighet og syn på integreringen blant respondentene som er bosatt i Oslo. Andelen som svarer at de synes integreringen går bra, øker med kontakthypigheten, fra 18 prosent blant dem som aldri eller sjeldnere har kontakt med innvandrere, til 30 prosent blant dem som daglig har kontakt med innvandrere. Det overordnede mønsteret ligner imidlertid på det vi så i forrige kapittel, der hovedskillet går mellom dem som har kontakt med innvandrere månedlig, ukentlig eller daglig, og dem som aldri eller sjeldnere har kontakt med innvandrere. I den sistnevnte gruppen svarer hele 53 prosent at de synes integreringen går dårlig.

Figur 3.2. Holdning til hvordan det går med integreringen i Norge. Svaralternativer meget/ganske bra, meget/ganske dårlig. Verken eller er utelatt. Etter kontakt med personer med innvandrerbakgrunn. Respondenter bosatt i Oslo

MERKNAD: Svaralternativene var «meget bra», «ganske bra», «verken bra eller dårlig», «ganske dårlig» og «meget dårlig». I figuren er de to første og de to siste alternativene slått sammen mens midtkategorien er fjernet.

Regresjonsanalyser der vi kontrollerer for kontakt, innvandrerbakgrunn og andre sosiodemografiske kjennetegn viser også det samme mønsteret som vi så i forrige kapittel. Forskjellene bydelsgruppene imellom og mellom Oslo og resten av landet reduseres litt når vi kontrollerer for kontakthypighet, men den reduseres langt mer når vi kontrollerer for kjønn, alder og utdanning. Det tyder på at osloboernes mer fordelaktige syn på integrering dels skyldes at Oslo har en annen befolknings sammensetning enn resten av landet, der den viktigste forskjellen er knyttet til utdanningsnivå.

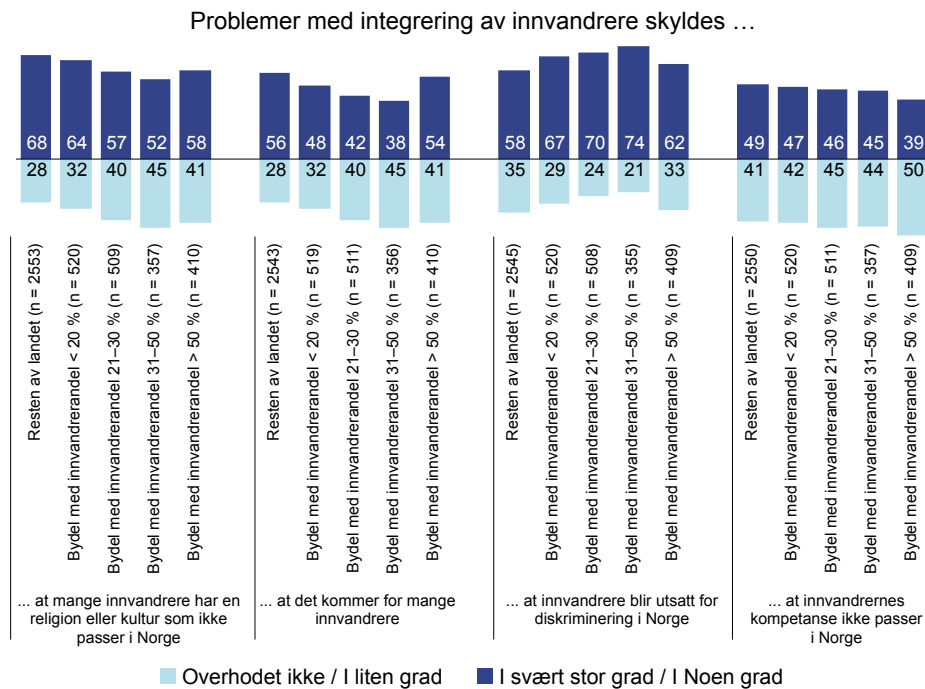
Utfordringer med integreringen

Hvorfor mener så mange at integreringen fungerer dårlig? Det kan åpenbart være ulike grunner til dette, avhengig av ens syn på innvandrere, politiske preferanser og annet. Vi ba respondentene ta stilling til noen mulige årsaker til at integreringen av innvandrere går dårlig:

- at mange innvandrere har en religion eller kultur som ikke passer i Norge
- at det kommer for mange innvandrere
- at innvandrere blir utsatt for diskriminering i Norge
- at innvandrernes kompetanse ikke passer i Norge

Disse påstandene legger til grunn ulike forklaringsmodeller. Den første påstanden er trolig den som er sterkest koblet til en generell skepsis til enkelte innvandreregrupper. Støtte til den andre påstanden behøver ikke å innebære noen skepsis til innvandrere som sådan, men heller til innvandringstakten. Den tredje påstanden peker i en annen retning og vektlegger majoritetsbefolkningens ansvar for bedre integrering. Til sist fokuserer den fjerde påstanden på det økonomiske aspektet – at innvandrere mangler kompetanse for å kunne integreres godt i det norske arbeidslivet.

Figur 3.3. Syn på et sett med årsaker til problemer med integreringen av innvandrere. Etter bydeler gruppert etter innvandererandel. (Vet ikke er utelatt.)

Figur 3.3 viser at respondentene som bor i Oslo, i større grad enn respondentene som bor utenfor Oslo, sier seg enige i at problemene med integreringen av innvandrere skyldes at de blir utsatt for diskriminering, altså at majoritetsbefolkningen har en del av ansvaret for dårlig integrering. Dette er den påstanden flest i Oslo mener er forklaringen på dårlig integrering. Forskjellene i svarmønsteret på dette spørsmålet er imidlertid større internt i Oslo enn mellom osloboere og befolkningen ellers. Blant respondentene som bor i bydelene med 31–50 prosent innvandrere, svarte 74 prosent at de mente at diskriminering er en viktig årsak til problemer med integrering. I de mest innvandrertette bydelene svarte 62

prosent det samme, noe som ikke skiller dem mye fra respondentene som bor utenfor Oslo (58 prosent).

Blant respondentene som ikke bor i Oslo, er det påstanden om at mange innvandrere har en religion eller kultur som ikke passer i Norge, som får størst tilslutning (68 prosent). Disse respondentene uttrykker altså en generell skepsis mot enkelte innvandrergupper. Også i Oslo støtter et flertall denne påstanden, men i tråd med mønsteret ellers er støtten minst blant dem som bor i bydelene med 31 til 50 prosent innvandrere.

Et flertall av respondentene som bor utenfor Oslo, mener også at integreringen hemmes av at innvandringstakten er for høy («det kommer for mange ...»). På denne påstanden er det betydelige interne forskjeller i Oslo. Blant respondentene som er bosatt i de mest innvandrertette områdene, støttes påstanden av 54 prosent, mens det er 38 prosent som støtter påstanden i de nest mest innvandrertette bydelene, det vil si en forskjell på 16 prosentpoeng.

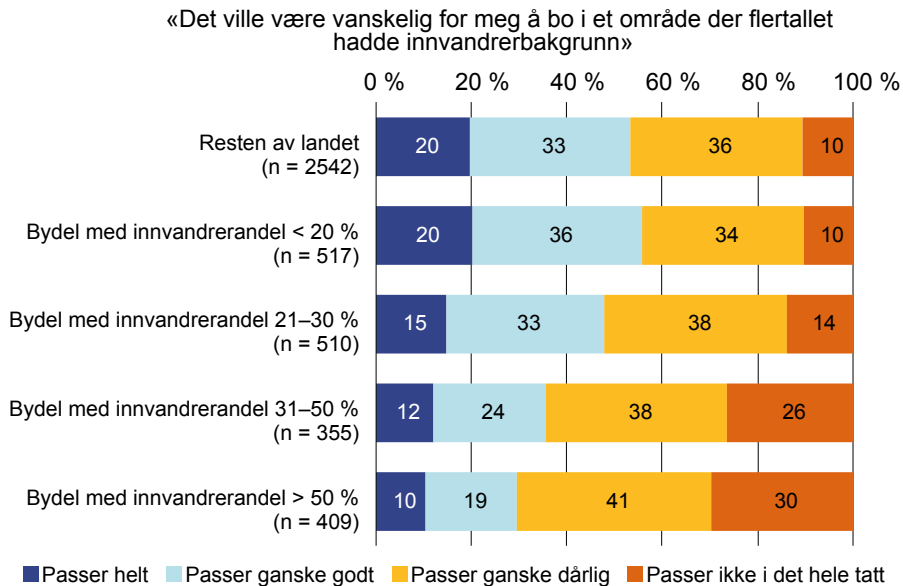
Det er generelt mindre variasjoner i oppslutningen om den siste påstanden, om at innvandrernes kompetanse ikke passer i Norge. I underkant av halvparten av respondentene mener at påstanden passer i noen eller i svært stor grad. Interessant nok er det de som bor i de mest innvandrertette bydelene, som i minst grad støtter påstanden (39 prosent).

Bostedsintegrering

I Integreringsbarometeret hadde vi også et knippe spørsmål om hvordan respondentene stiller seg til å bo i et område der mange har innvandrerbakgrunn. Vi spurte både generelt om hvilken holdning folk har til å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn, og mer spesifikt om folks adferd (vurdere å flytte) dersom mange med ulike nasjonale bakgrunner flyttet inn i området der de bor.

Vi ser først på spørsmålet om respondentene synes det vil være vanskelig å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn. Figur 3.4 viser svarfordelingen på dette spørsmålet når vi grupperer bydelene i grupper etter innvandrerdandel.

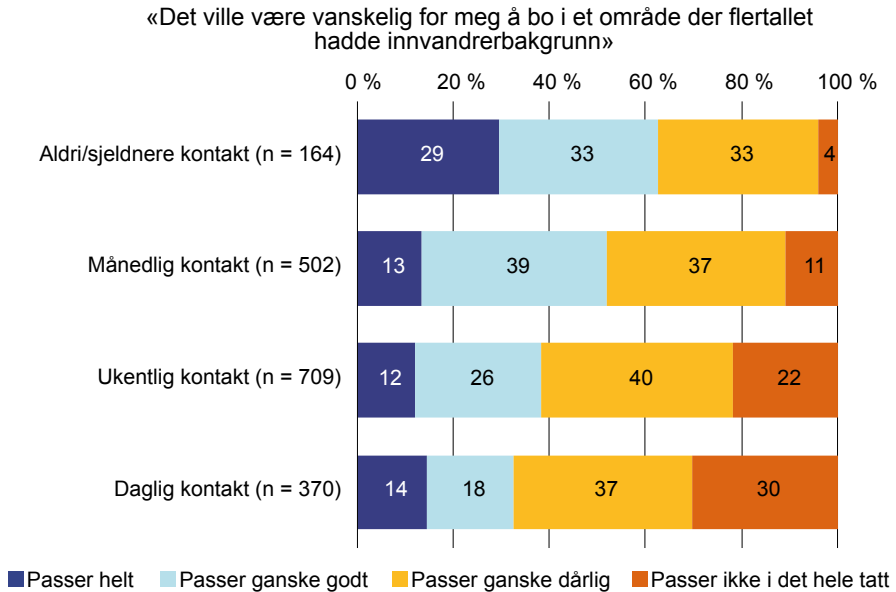
Figur 3.4. Påstand: «Det ville være vanskelig for meg å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn». Etter bydelsgruppe. Prosent

I figur 3.4 ser vi ikke uventet at det er en nær lineær sammenheng mellom innvandrerandelen i bydelene og holdningene til det å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn. De som bor i bydeler i Oslo med en liten innvandrerandel (10–20 prosent), er like skeptiske som respondentene som bor i resten av landet til å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn. Respondentene som bor i bydeler med 21–30 prosent innvandrerandel, er mindre skeptiske til å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn, og skepsisen faller betydelig etter hvert som innvandrerandelen øker til mer enn 50 prosent. 56 prosent av dem som bor i de minst innvandrerflette bydelene, og 29 prosent av dem som bor i de mest innvandrerflette bydelene, er skeptiske til å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn.

Et lignende mønster ser vi når vi undersøker sammenhengen mellom hvorvidt respondenten synes det vil være vanskelig å bo i et område, og kontakthypighet blant respondentene som bor i Oslo (figur 3.5).

Figur 3.5. Påstand: «Det ville være vanskelig for meg å bo i et område der flertallet har innvandrerbakgrunn». Etter kontakt. Respondenter bosatt i Oslo. Prosent

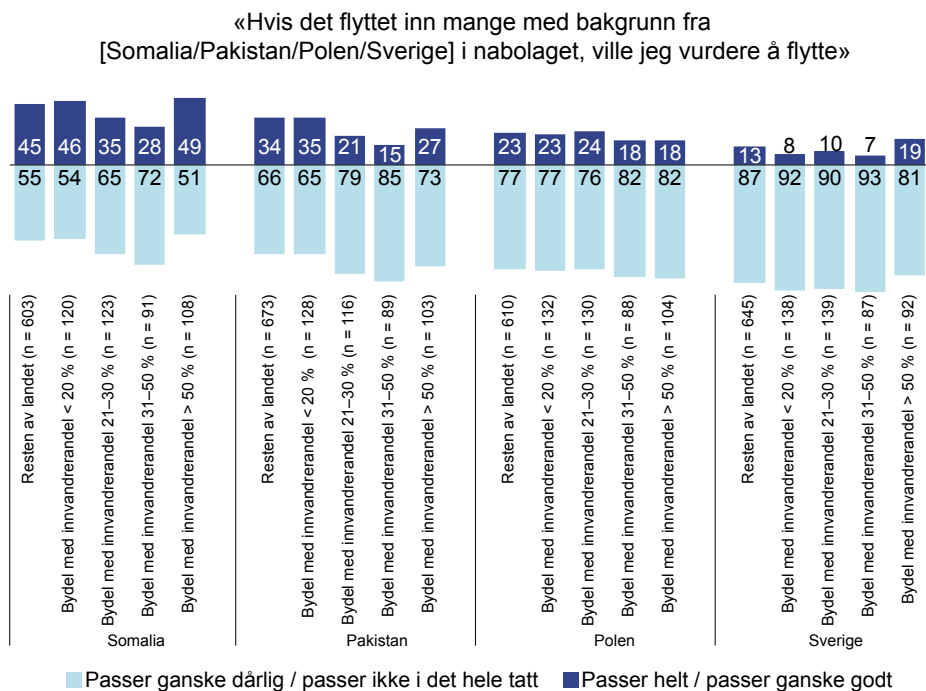
Andelen som svarer at de synes påstanden passer helt eller ganske godt, er 62 prosent blant dem som aldri eller sjeldnere har kontakt med personer med innvandrerbakgrunn, 52 prosent blant dem med månedlig kontakt, 38 prosent blant dem med ukentlig kontakt og 32 prosent blant dem med daglig kontakt. Dette mønsteret endres ikke om vi tar respondenter som selv har innvandrerbakgrunn, ut fra materialet.

Samlet kan disse svarmønstrene tolkes som at man blir mer villig til å bo i et innvandretett område når man blir vant til det og blir kjent med innvandrere. Samtidig kan vi ikke utelukke en viss grad av «selvrasjonalisering» i svarene. Dersom man allerede har bosatt seg i et innvandretett område, gir det liten mening å svare i en spørreundersøkelse at det ville være vanskelig å bo i et slikt område.

En ting er å uttrykke holdninger til å bo i et område med mange innvandrere, en annen er å endre adferd som følge av dette. For å undersøke dette spurte vi respondentene om de ville vurdere å flytte dersom mange med innvandrerbakgrunn flyttet inn i nabolaget deres. For å få et enda mer presist mål på holdningene skilte vi også mellom ulike nasjonaliteter. Respondentene ble delt tilfeldig

i fire grupper, som hver fikk spørsmål om personer med bakgrunn fra enten Somalia, Pakistan, Polen eller Sverige. Ved å dele utvalget tilfeldig på denne måten slik at respondentene bare blir spurt om én gruppe, reduserer vi utfordringer med en form for «strategisk svargiving» knyttet til en rangering av gruppene. Figur 3.6 viser svarmønsteret brutt ned på bydelsgruppe og blant respondenter som er bosatt utenfor Oslo.

Figur 3.6. Påstand: «Hvis det flyttet inn mange med bakgrunn fra [Somalia/Pakistan/Polen/Sverige] i nabolaget, ville jeg vurdere å flytte.» Etter innvandrерandel i bydelen

MERKNAD: Respondentene ble delt tilfeldig i fire grupper, der en fjerdedel fikk spørsmål om Somalia, en fjerdedel fikk spørsmål om Pakistan, en fjerdedel fikk spørsmål om Polen, og en fjerdedel fikk spørsmål om Sverige.

I figur 3.6 ser vi at folks (hypotetiske) flytteønsker avhenger både av hvilken nasjonalitet de blir spurt om, og hvor de selv bor. Det er liten eller ingen skepsis til en situasjon der det flytter inn mange med svensk eller polsk bakgrunn, mens det er flere som mener at de ville vurdere å flytte hvis det flyttet inn mange med pakistansk eller (særlig) somalisk bakgrunn i nabolaget. Variasjonen mellom bydelsgruppene er begrenset når vi spør om innvandrere med svensk eller polsk bakgrunn.

Respondentene som fikk spørsmål om personer med bakgrunn fra Pakistan og (særlig) Somalia, uttrykker noe større vilje til å flytte – og det er også tydeligere variasjoner mellom bydelsgruppene når vi spør om disse to nasjonalitetene. Omtrent halvparten av dem som bor i de mest og de minst innvandrerrette bydelene, samt personer som bor utenfor Oslo, svarte at de ville vurdere å flytte hvis det flyttet inn mange med bakgrunn fra Somalia. Blant dem som bor i bydelene med middels høy innvandrerandel (21–30 eller 31–50 prosent), er andelen som svarer dette, betydelig lavere – og helt nede i 28 prosent blant dem som bor i bydeler med en innvandrerandel på 31–50 prosent.

Dette følger mønsteret vi har sett tidligere i rapporten, der respondentene som bor i bydelsgruppene med middels høy innvandrerandel, uttrykker mer positive holdninger til innvandrere og innvandring enn respondentene som bor i de mest og i de minst innvandrerrette bydelene.

Et lignende svarmønster – men med lavere prosenttall – ser vi på spørsmålet om man vil vurdere å flytte dersom mange med bakgrunn fra Pakistan flytter inn i nabolaget. Om lag en av tre av dem som bor i de minst innvandrerrette bydelene, eller som bor utenfor Oslo, ville vurdert å flytte dersom mange med bakgrunn fra Pakistan flyttet inn nabolaget. Igjen ser vi at respondentene som bor i bydelene med 31–50 prosent innvandrerandel, er de minst skeptiske – 15 prosent av dem svarer at de ville vurdert å flytte. I denne gruppen er det (litt) større skepsis til personer med bakgrunn fra Polen (18 prosent vurderte å flytte). Denne forskjellen er imidlertid ikke statistisk signifikant.

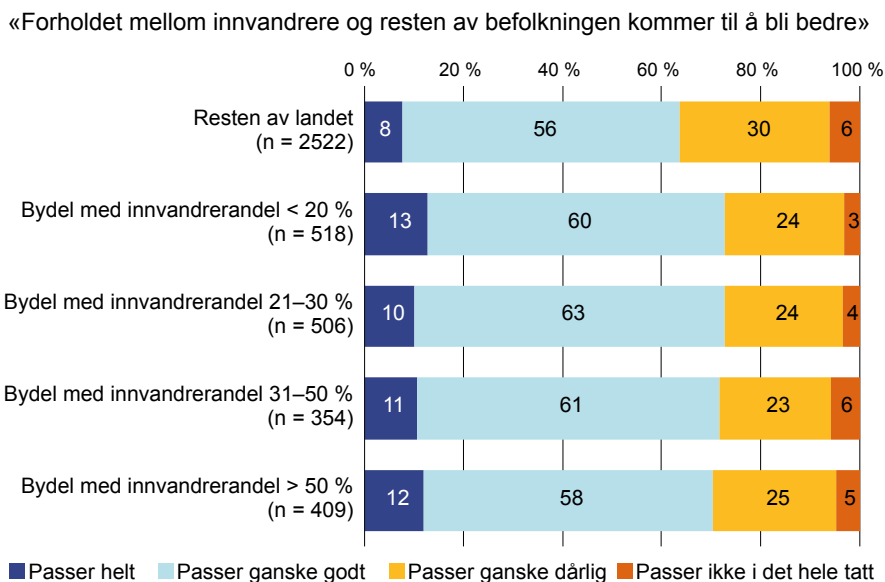
4 Holdninger til mangfold

Hva skjer etter at innvandrerne er bosatt, når det skal dannes nye fellesskap mellom innvandrere og majoritetsbefolkningen? Vi ba osloboerne ta stilling til en serie med spørsmål knyttet til dette, deriblant om de er optimister eller pessimister når det gjelder den langsiktige sameksistensen mellom innvandrere og majoritetsbefolkningen.

Integreringsoptimisme eller -pessimisme?

Som et overordnet mål på integreringsoptimisme tok respondentene stilling til en påstand om at «forholdet mellom innvandrere og resten av befolkningen kommer til å bli bedre». Figur 4.1 viser svarmønsteret på dette spørsmålet etter hvilken bydelsgruppe respondenten bor i, og sammenlignet med landet for øvrig.

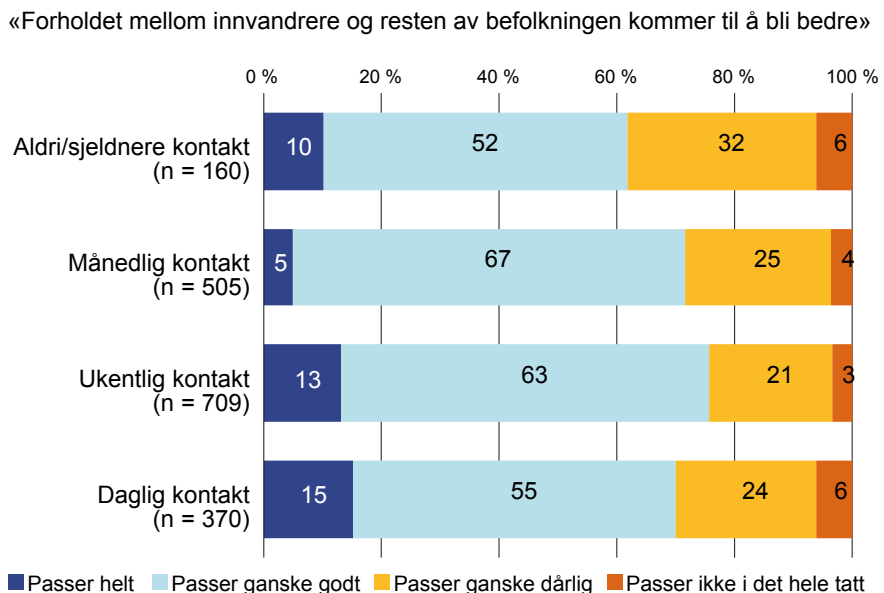
Figur 4.1. Påstand: «Forholdet mellom innvandrere og resten av befolkningen kommer til å bli bedre». Bydelsgrupper i Oslo etter innvandrерandel. Prosent

I motsetning til det vi nærmest gjennomgående har sett i rapporten hittil, viser figur 4.1 at det knapt er noen sammenheng mellom innvandrerandelen i bydelene og synet på om forholdet mellom innvandrerne og resten av befolkningen kommer til å bli bedre. Andelen som støtter påstanden (passer helt / passer ganske godt), varierer bare mellom 70 og 73 prosent. Osloutvalget skiller seg også bare i beskjeden grad fra resten av landet når det gjelder synet på forholdene i fremtiden mellom innvandrerne og resten av befolkningen. Et tydelig flertall mener at påstanden om at forholdet kommer til å bli bedre, passer helt eller ganske godt.

Kontakthypptigheten blant respondentene som er bosatt i Oslo, henger heller ikke entydig sammen med svarene på dette spørsmålet (figur 4.2). Andelen som støtter påstanden om at forholdet mellom innvandrerne og resten av befolkningen kommer til å bli bedre, er høyere blant dem som har daglig, ukentlig eller månedlig kontakt med innvandrere, men også i gruppen som aldri eller sjelden har kontakt, svarer mer enn 60 prosent at de tror forholdet mellom innvandrerne og resten av befolkningen kommer til å bli bedre.

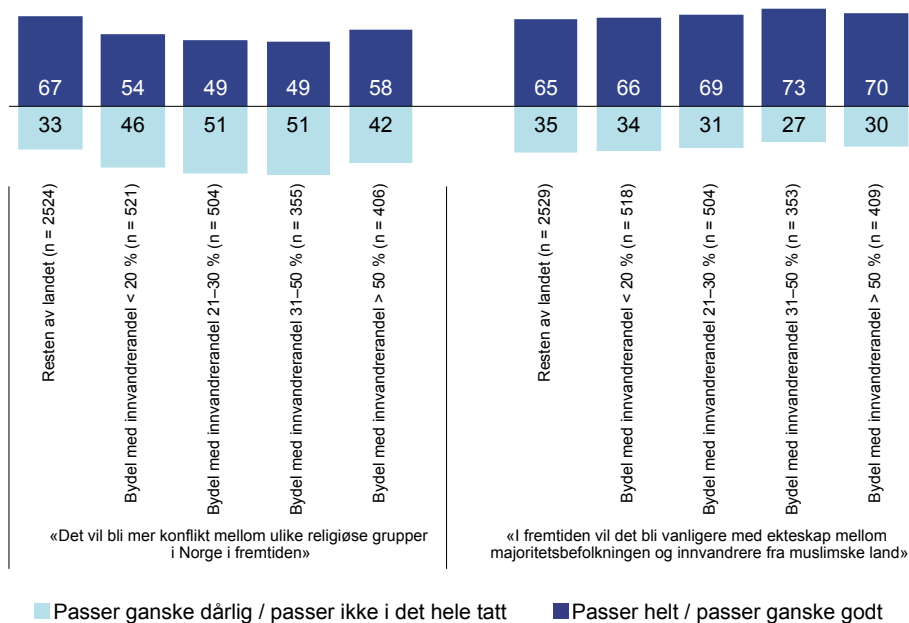
Figur 4.2. Påstand: «Forholdet mellom innvandrere og resten av befolkningen kommer til å bli bedre». Etter kontakt med personer med innvandrerbakgrunn. Respondenter bosatt i Oslo. Prosent

I tillegg til denne påstanden, som er positivt formulert, stilte vi også respondene overfor ytterligere to påstander om fremtidens forhold mellom innvandrere og resten av befolkningen.

Den ene av disse var negativt formulert: «Det vil bli mer konflikt mellom ulike religiøse grupper i Norge i fremtiden», mens den andre var positivt formulert: «Det vil bli vanligere med ekteskap mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere fra muslimske land». Andelen som støtter (passer helt / passer ganske godt), og som ikke støtter påstandene (passer ganske dårlig / passer ikke i det hele tatt) i de ulike bydelsgruppene og i resten av landet er illustrert i figur 4.3.

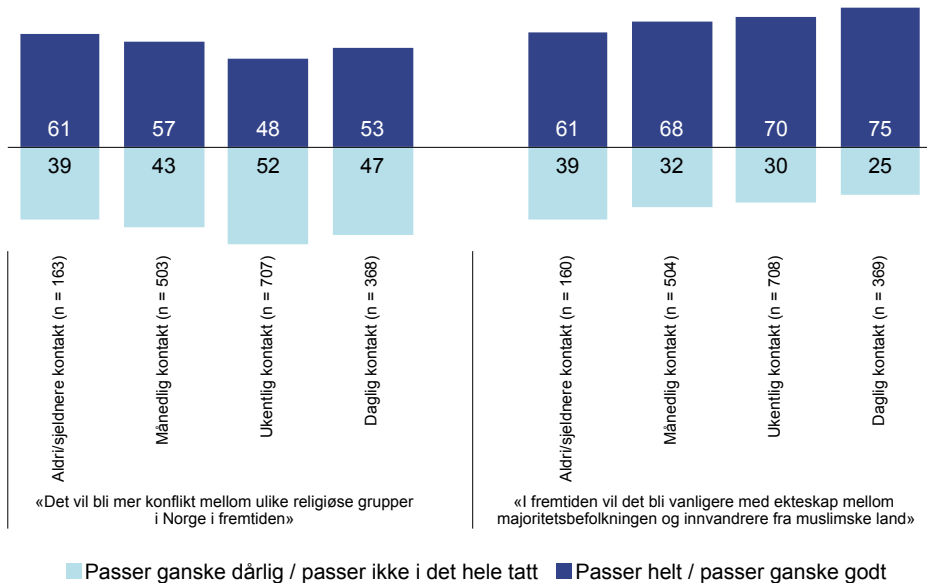
Figur 4.3. To påstander om mangfold og forholdet mellom grupper i fremtiden. Bydeler i Oslo etter innvandrерandel

Figuren viser at det er tydeligst variasjon på spørsmålet om det vil bli mer konflikt mellom ulike religiøse grupper. I bydelene med middels høy andel innvandrere (21–30 og 31–50 prosent) er respondentene delt i to: den ene halvparten støtter påstanden, mens den andre halvparten ikke gjør det. Det er litt flere som støtter påstanden blant respondenter som bor i de minst og i de mest innvandrertette bydelene, hvor andelen er høyest i den sistnevnte gruppen (58 prosent). Men den største forskjellen går mellom folk som bor i Oslo, og folk som ikke gjør det. I sistnevnte gruppe svarer to av tre at de tror det vil bli mer konflikt mellom religiøse grupper i Norge i fremtiden.

Det er mindre variasjon på spørsmålet om det i fremtiden vil bli vanligere med ekteskap mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere fra muslimske land. Et klart flertall i alle gruppene tror at dette vil skje. Andelen er høyest blant respondentene som bor i bydelene med 31–50 prosent innvandrere (73 prosent), og lavest blant respondentene som bor i de minst innvandrer-tette bydelene (66 prosent). Respondentene som bor utenfor Oslo, skiller seg i liten grad fra den siste gruppen (65 prosent støtter påstanden).

Figur 4.4. To påstander om mangfold og forholdet mellom grupper i fremtiden. Etter kontakthypighet. Respondenter bosatt i Oslo. Prosent

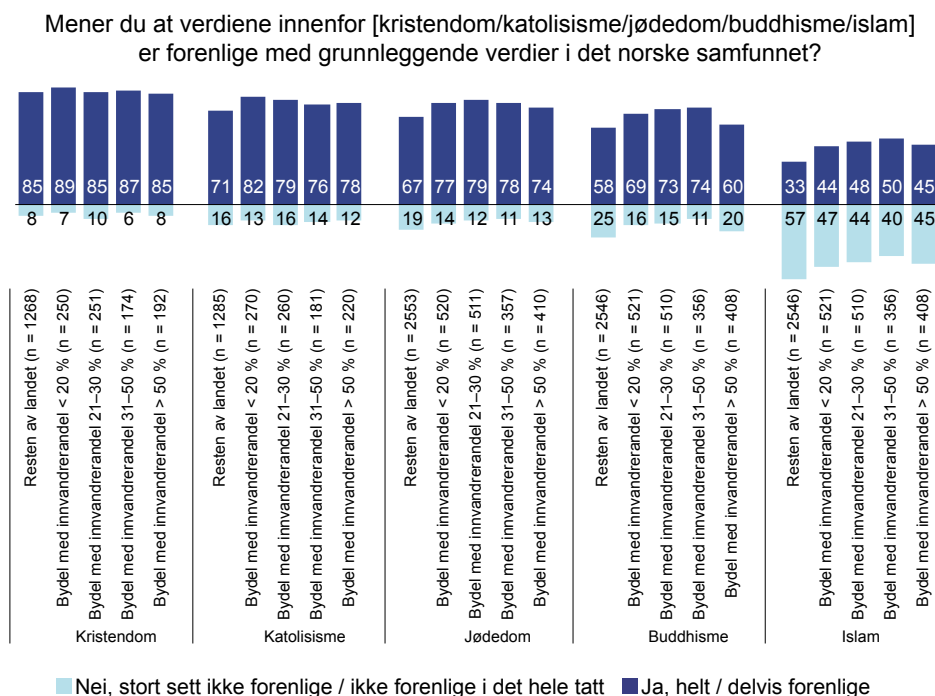
Dette viser at befolkningens syn på fremtiden er både kompleks og nyansert: Et flertall mener både at det vil bli mer konflikt mellom ulike religiøse grupper, og at det vil bli flere ekteskap mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere fra muslimske land.

Holdninger til religion

Befolkningens syn på ulike religioner kan ha betydning for hvorvidt det dannes nye fellesskap mellom innvandrere og den øvrige befolkningen. I den offentlige debatten i Norge om religion er det særlig spørsmål knyttet til islam som har dominert de siste årene. I Integreringsbarometeret spurte vi respondentene om de mener at ulike religioner er forenlige med grunnleggende verdier i det norske

samfunnet: kristendom, katolisisme, jødedom, buddhisme og islam. Siden katolisismen strengt tatt er den del av kristendommen, delte vi respondentene tilfeldig i to grupper på dette spørsmålet. Halvparten fikk spørsmål om kristendom, halvparten om katolisisme. «Grunnleggende verdier» var ikke definert i undersøkelsen, så det var opp til respondentene selv å legge mening i dette. Hvordan resultatene fordelte seg på bydelsgrupper, er vist i figur 4.5.

Figur 4.5. «Mener du at verdiene innenfor [kristendom/katolisisme/jødedom/buddhisme/islam] er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet?» Bydeler i Oslo etter innvandrersandel

MERKNAD: Respondentene ble delt tilfeldig i to grupper, der den ene halvparten fikk spørsmål om kristendom, mens den andre halvparten fikk spørsmål om katolisisme. «Vet ikke» er utelatt fra figuren, men inngår i prosent- ueringen.

Figuren viser at nesten alle, uansett bydelsgruppe og uansett om man bor i Oslo eller utenfor, mener at verdiene innenfor kristendommen er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Et klart flertall mener det samme om katolisismen. Det er også et tydelig flertall som mener at verdiene innenfor jødedommen og buddhismen er forenlige med norske verdier, men for disse to religionene er det noe mer geografisk variasjon. For jødedommen er det først og fremst respondentene som bor utenfor Oslo, som skiller seg ut, ved at det er litt

færre (67 prosent) som svarer at verdiene er helt eller delvis forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Blant respondentene som er bosatt i Oslo, svarer 74–79 prosent det samme. Når det gjelder buddhismen, er det litt mer variasjon internt i Oslo. I bydelene med en middels høy andel innvandrere svarer 73–74 prosent at verdiene innenfor buddhismen er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Blant respondentene som bor i de *mest* innvandrertette områdene, er den tilsvarende andelen 60 prosent. Dette er omtrent på nivå med respondentene som bor utenfor Oslo (58 prosent).

Størst forskjeller er det i synet på verdiene innenfor islam, hvor det er en særlig tydelig forskjell mellom respondentene som bor i Oslo, og respondentene som bor utenfor. Uansett bydelsgruppe svarer om lag halvparten av befolkningen i Oslo at verdiene innfor islam er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Blant respondentene som er bosatt utenfor Oslo, er det bare 33 prosent som svarer det samme.

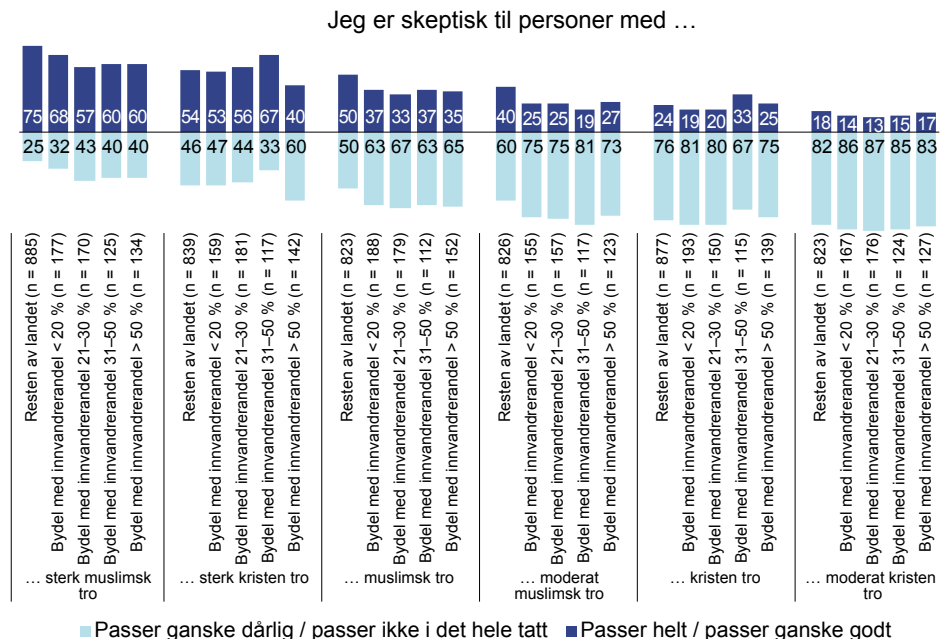
Det er verdt å merke seg at en del av respondentene svarte «vet ikke» på dette spørsmålet, og at denne andelen varierte etter hvilken religion de fikk spørsmål om. Dette vises ved at stolpene i figuren ikke summerer seg til 100. Mens få (4–7 prosent) svarte «vet ikke» da de fikk spørsmål om verdiene innenfor kristendommen er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet, var andelen betydelig høyere blant dem som fikk spørsmål om buddhisme (13–20 prosent). Dette indikerer at det er vanskelig for mange å svare på spørsmålet om verdier, særlig når de får spørsmål om minoritetsreligioner som mange har begrenset kunnskap om.

En ting er synet på verdiene innenfor en religion, noe annet er synet på religiøse mennesker. For å forstå utviklingen av nye fellesskap er det viktig å få kunnskap om skepsis mellom personer med ulik tro. Respondentene fikk spørsmål om de er skeptiske til personer med henholdsvis kristen og muslimsk tro. Dette spørsmålet er stilt over mange år i Integreringsbarometeret. For å få et bedre grep om befolkningens holdninger til personer med ulik grad av religiøsitet ble utvalget delt tilfeldig i tre, der en tredjedel fikk lagt til adjektivet «moderat» foran kristen eller muslimsk tro og en tredjedel fikk lagt til adjektivet «sterk» foran kristen eller muslimsk tro. Det er viktig å understreke at «moderat» og «sterk» ikke fanger opp nyanser i religiøs praksis, og det måler heller ikke ulike religiøse uttrykk.⁵ Snarere må spørsmålsformuleringen tolkes som mål på befolkningens holdninger til – eller fordømmer mot – personer med ulik grad av religiøs tro.

5 Takk til Trond Bakkevig for en viktig påpekning av begrensningene ved spørsmålsformuleringen: <https://www.vl.no/verdidebatt/stor-kunnskapsmangel-om-tro-1.1765959>

Figur 4.5 viser andelen som svarte at de er skeptiske (passer helt / passer ganske godt), og andelen som svarte at de ikke er skeptiske (passer dårlig / passer ikke i det hele tatt) til personer med kristen og muslimsk tro av ulik styrkegrad, brutt ned på bydelsgruppe.

Figur 4.5. «Jeg er skeptisk til personer med ... [moderat/sterk/kristen/muslimsk] tro. Bydeler i Oslo etter innvandrerrandel

MERKNAD: Respondentene ble delt tilfeldig i tre grupper, der en tredjedel fikk spørsmål om kristen eller muslimsk tro generelt, en tredjedel fikk spørsmål om moderat kristen eller muslimsk tro, og en tredjedel fikk spørsmål om sterk kristen eller muslimsk tro.

Det første vi ser i figur 4.5, er at respondentene er mest skeptiske til personer med sterk muslimsk tro, etterfulgt av personer med sterk kristen tro og personer med muslimsk tro. Skepsisen til personer med moderat muslimsk tro er omtrent på nivå med skepsisen til personer med kristen tro, mens det er minst skepsis til personer med moderat kristen tro.

Et annet trekk i figuren er at respondentene i osloutvalget er mindre skeptiske til personer med muslimsk tro enn det respondentene som er bosatt i resten av landet, er. Dette gjelder uavhengig av graden av religiøsitet. For eksempel svarer 50 prosent av respondentene som bor utenfor Oslo, at de er skeptiske til personer med muslimsk tro (ugradert). Blant respondentene som bor i Oslo, varierer denne andelen mellom 33 og 37 prosent.

En mulig tolkning av dette er at innbyggerne i Oslo har mer kontakt med personer med muslimsk tro og mer variert erfaring med dem. Vi har dessverre ikke veldig presise mål på dette i Integreringsbarometeret, men undersøkelsen har et spørsmål om respondenten har «venner eller kjente» med ulik religiøs bakgrunn. 26 prosent av dem som bor i de mest innvandrertette bydelene i Oslo, og 21 prosent av dem som bor i de minst innvandrertette bydelene i Oslo, svarer at de har venner eller kjente med islamsk tilhørighet. I resten av landet er denne andelen 19 prosent. Forskjellen er med andre ord ikke veldig stor. Blant dem som har muslimske venner eller kjente, er andelen som mener at islam er forenlig med grunnleggende verdier i det norske samfunnet, høyere enn blant dem som ikke har muslimske venner eller kjente. Selv i denne gruppen er andelen som mener dette, litt høyere i Oslo enn i resten av landet, men de geografiske forskjellene reduseres når vi tar hensyn til kjennskap. De geografiske forskjellene i synet på islam og norske verdier kan med andre ord delvis forklares av kjennskap til muslimer.

Når det gjelder variasjonene mellom de ulike bydelsgruppene, finner vi den største forskjellen i skepsis til personer med sterk kristen tro. Her er respondentene som bor i bydelene med en innvandrerandel på 31–50 prosent, klart mer skeptiske (67 prosent) enn respondentene som bor i de mest innvandrertette bydelene. Her svarte 40 prosent at de var skeptiske til personer med sterk kristen tro, det vil si 27 prosentpoeng lavere.

Til sist i dette kapitlet ser vi på et relatert spørsmål om forholdet mellom ulike deler av befolkningen, nemlig synet på bruken av religiøse plagg og symboler. Respondentene ble delt tilfeldig i fire grupper, der hver gruppe fikk spørsmål om bruken av henholdsvis niqab, hijab, turban og synlig kors på ulike arenaer: på gaten, som uniformert politi, som lærer i skolen samt på arbeidsplassen. Andelen som svarte at de er meget eller ganske *negativ* til bruken av religiøse plagg og symboler på ulike arenaer, er listet opp etter bydelsgruppe i tabell 4.1.

Tabell 4.1. Syn på religiøse plagg og symboler. Ulike arenaer. Bydeler i Oslo etter innvandrерandel

Hvor positiv eller negativ er du til at [muslimske kvinner bærer niqab / muslimske kvinner bærer hijab / sikker bærer turban / kristne bærer synlig kors]?

Andel ganske/meget negativ

	Resten av landet (n = 620–675)	Innvandrерandel 10–20 (n = 125–141)	Innvandrерandel 21–30 (n = 120–138)	Innvandrерandel 31–50 (n = 75–106)	Innvandrерandel > 50 (n = 90–116)
Niqab som UNIFORMERT POLITI	89	96	87	88	85
Niqab som LÆRER I SKOLEN	88	97	89	84	80
Niqab på ARBEIDSPLASSEN	83	88	80	80	78
Niqab på GATEN	78	85	68	69	74
Hijab som UNIFORMERT POLITI	63	54	57	43	52
Turban som UNIFORMERT POLITI	57	50	45	37	44
Hijab som LÆRER I SKOLEN	56	45	43	37	43
Hijab på ARBEIDSPLASSEN	47	37	38	29	33
Turban som LÆRER I SKOLEN	38	25	19	16	26
Hijab på GATEN	38	26	31	27	25
Synlig kors som UNIFORMERT POLITI	34	36	42	39	49
Turban på ARBEIDSPLASSEN	32	15	15	8	17
Synlig kors som LÆRER I SKOLEN	23	19	30	33	34
Turban på GATEN	16	8	10	1	4
Synlig kors på ARBEIDSPLASSEN	15	9	13	16	19
Synlig kors på GATEN	10	6	11	7	16

MERKNAD: Respondentene ble delt tilfeldig i fire grupper, der gruppene fikk spørsmål om henholdsvis niqab, hijab, turban eller synlig kors.

Tabell 4.1 viser at det er stor enighet i befolkningen når det gjelder bruken av religiøse plagg og symboler på flere sentrale punkt. Både blant respondenter som er bosatt i og utenfor Oslo, er det stor skepsis til bruken av niqab, og dette gjelder på alle arenaene vi spør om. Motsatt er det gjennomgående lite skepsis til bruken av synlig kors på arbeidsplassen og på gaten, men det er noe mer skepsis til bruken av dette som uniformert politi og som lærer i skolen. De tydeligste forskjellene mellom respondentene som er bosatt i Oslo og i resten av landet, ser vi på spørsmål om hijab og turban, der oslofolk fremstår som mindre negative enn andre til bruk av disse plaggene. For eksempel ser vi at 47 prosent av respondentene som bor utenfor Oslo, er skeptiske til bruken av hijab på arbeidsplassen. Blant respondentene i Oslo varierer tilsvarende tall mellom 29 og 37 prosent. Forskjellen er enda større i synet på bruken av turban på arbeidsplassen. 32 prosent av respondentene som bor utenfor Oslo, er skeptiske til dette, mot 8–17 prosent av osloboerne.

5 Oppsummering og konklusjon

I denne rapporten har vi sett nærmere på osloboernes holdninger til innvandring, integrering og mangfold. Den er basert på et ekstrapvalg som ble trukket i sammenheng med befolkningsutvalget som ligger til grunn for den større undersøkelsen Integreringsbarometeret 2020 (Brekke mfl. 2020).

Ved å se på noen kjernesporsmål som er knyttet innvandring, integrering og mangfold, har vi kunnet gå nærmere inn på forskjellene i holdningene mellom det landsdekkende utvalget og svarene fra dem som bor i Oslo. Videre har vi sett særlig på forskjeller i holdninger etter respondentenes kontakt med personer med innvandrerbakgrunn.

Vi har målt kontakten på to måter. For det første har vi undersøkt hvordan holdningene varierer etter om respondentene bor i bydeler med høy, middels eller lav andel innbyggere med innvandrerbakgrunn. For det andre har vi undersøkt sammenhengen mellom holdninger og hvor ofte respondentene har personlig kontakt med personer med innvandrerbakgrunn. Det er viktig å understreke at resultatene bare sier noe om statistiske sammenhenger (korrelasjoner) mellom kontakt og holdninger, ikke om årsak og virkning (kausaltitet). Grunnen til dette er at datamaterialet er samlet inn på ett tidspunkt, og vi kan ikke vite om respondentene har endret holdning over tid. Resultatene kan med andre ord ikke si at mer (eller mindre) kontakt fører til mer positive (eller negative) holdninger, bare at det er en statistisk sammenheng mellom kontakt og holdninger.

Resultatene viser at innbyggerne i Oslo jevnt over er mer positive til innvandring, integrering og mangfold enn det gjennomsnittsborgeren som bor utenfor Oslo, er. Dette kan dels henge sammen med at oslofolk har mer kontakt med innvandrere, men det skyldes også at folk som bor i Oslo, har andre kjennetegn enn det innbyggerne i resten av landet har. En viktig forskjell er at andelen med høyere utdanning er større i Oslo enn i resten av landet. En positiv sammenheng mellom utdanningsnivå og syn på innvandring er godt etablert i forskningslitteraturen (Lancee og Sarrasin 2015; Cavallé og Marshall 2017). Det er særlig to teorier som dominerer den faglige diskusjonen om hvorfor det er slik (Markaki og Longhi 2013; Hainmueller og Hopkins 2014). Den første vektlegger konkurranse på arbeidsmarkedet og forklarer skepsisen til innvandring blant dem med lav utdanning ved at innvandrene i større grad truer arbeidsplassene deres enn

arbeidsplassene til de høyt utdannede. Den andre forklaringen vektlegger sosio-kulturelle forskjeller og forklarer skepsisen ved at etnosentrisme og fremmedfrykt simpelthen er mer utbredt blant lavt utdannede. Dette leder videre til spørsmålet om hvorfor det i så fall er slik (se Brekke og Mohn 2018; Brekke mfl. 2020).

Ut fra analysene i de foregående kapitlene kan vi trekke frem noen sentrale funn:

Oslofolk er jevnt over mer positive til innvandring, integrering og mangfold enn resten av befolkningen

Dette trekket gjelder for nær sagt alle spørsmålene vi har stilt om disse temaene. Det gjelder også når vi ser på holdningene i enkeltbydeler.

De positive holdningene til innvandring i Oslo henger sammen med at det bor mange med høy utdanning i byen

Noe av forklaringen på at flere i Oslo sier at de er positive til innvandring sammenlignet med resten av landet, er at innbyggerne i Oslo har andre kjennetegn enn innbyggerne andre steder. Dette gjelder spesielt utdanningsnivået. Høyt utdannede personer er generelt mer positive til innvandring, integrering og mangfold enn personer med lav utdanning, og andelen med høy utdanning er høyere i Oslo enn andre steder.

Størst skepsis i de mest og i de minst innvandrerfrie bydelene

Det er et ganske gjennomgående mønster i undersøkelsen at det er i bydelene der andelen med innvandrerbakgrunn av befolkningen er høyest og lavest at respondentene er mest skeptiske til innvandring. Vi finner mest positive holdninger i bydelene med et middels høyt nivå, det vil si der mellom 30 og 50 prosent av innbyggerne har innvandrerbakgrunn.

En større andel i Oslo mener at verdiene innenfor islam er forenlige med grunnleggende verdier i det norske samfunnet

Mens en av tre i befolkningen mente at verdiene innenfor islam var helt eller delvis forenlige med grunnleggende norske verdier, mente halvparten det samme i Oslo. Denne forskjellen gjelder også når vi stiller spørsmål om skepsis til personer med muslimsk tro. Her er befolkningen som bor utenfor Oslo, i gjennomsnitt mer skeptiske (rundt 50 prosent) enn dem som bor i hovedstaden (rundt 35 prosent).

Det er først og fremst de som aldri har kontakt med innvandrere, som skiller seg ut med negative holdninger

Personlig kontakt henger sammen med osloboernes holdninger til innvandring, integrering og mangfold. Her finner vi at hovedskillet går mellom dem som svarer at de aldri eller sjelden har kontakt med innvandrere på den ene siden, og alle dem som har månedlig eller hyppigere kontakt, på den andre.

Litteratur

- Aksoy, D. (2012). The flag or the pocketbook: To what are immigrants a threat. *International migration*, 50(6), 28–41.
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Reading: Addison-Wesley.
- Blalock, H. M. (1967). *Toward a Theory of Minority-Group Relations*. New York: John Wiley & Sons.
- Brekke, J.-P., & Mohn, F. A. (2018). *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge*. Integreringsbarometeret 2018. Rapport 2018:8. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Brekke, J.-P., Fladmoe, A. & Wollebæk, D. (2020). *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge*. Integreringsbarometeret 2020. Rapport 2020:8. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Cavaillé, C. & Marshall, J. (2017). Education and Anti-Immigration Attitudes: Evidence from Compulsory Schooling Reforms across Western Europe. Working Paper.
- Dinesen, P. T. & Sønderskov, K. M. (2017). Ethnic Diversity and Social Trust: A Critical Review of the Literature and Suggestions for a Research Agenda. I E. M. Uslaner (Red.), *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*. Oxford: Oxford University Press.
- Finseraas, H., Pedersen, A. W. & Bay, A. H. (2016). When the Going Gets Tough: The Differential Impact of National Unemployment on the Perceived Threats of Immigration. *Political Studies*, 64(1), 60–73.
- Hainmueller, J. & Hopkins, D. J. (2014). Public attitudes toward immigration. *Annual Review of Political Science*, 17, 225–249.
- Hellevik, O. & Hellevik, T. (2017). Utviklingen i synet på innvandrere og innvandring i Norge. Tidsskrift for samfunnsforskning, 58(3), 250–283.
- Lancee, B. & Sarrasin, O. (2015). Educated preferences or selection effects? A longitudinal analysis of the impact of educational attainment on attitudes towards immigrants. *European Sociological Review*, 31(4), 490–501.
- Ljunggren, J. (Red.). (2017). *Oslo – ulikhetenes by*. Cappelen Damm Akademisk.
- Markaki, Y. & Longhi, S. (2013). What determines attitudes to immigration in European countries? An analysis at the regional level. *Migration Studies*, 1(3), 311–337.

Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Oslo

Denne rapporten tar utgangspunkt i den nasjonale holdningsundersøkelsen Integreringsbarometeret 2020, men den ser spesielt på holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Oslo. Vi har stilt de samme spørsmålene til et ekstra utvalg av respondenter og har sørget for at alle bydelene i Oslo er representert. Hva mener folk i Oslo om innvandring?

Institutt for
samfunnsforskning

Institute for
Social Research

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
Tlf.: 23 08 61 00
samfunnsforskning.no

ISBN (trykk): 978-82-7763-687-0
ISBN (digital): 978-82-7763-688-7
ISSN (trykk): 0333-3671
ISSN (digital): 1891-4314

IMDi

Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet